

การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้าน บึงทับช้าง หมู่ที่ 7
ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นาย ระพีพัฒน์ สิงห์ทิพย์พันธุ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

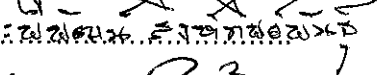

บทคัดย่อ

ระพีพัฒน์ สิงห์ทิพย์พันธุ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ 7 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ฦ ลำปาง, 223 หน้า

สารนิพนธ์เล่มนี้จัดทำขึ้น เพื่อทำการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ กรณีศึกษามูลนิธิบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา โดยทำการ
วิจัยเพื่อค้นหาตัวชี้วัดที่ส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ซึ่งในการประเมิน
ต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของซิปป์โมเดล เมื่อทราบตัวชี้วัด
ต้องทำการกำหนดขอบเขตของการค้นหาข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและทำการคัดเลือกผู้ให้
ข้อมูลให้ตรงกับเครื่องมือที่ใช้ในการหาข้อมูล รวมทั้งการศึกษาจากข้อมูลมือสอง หลังจากที่ได้ข้อมูล
เรียบร้อยแล้ว ต้องทำการวิเคราะห์และตีความหมาย นำมาประยุกต์ใช้ร่วมในการวิเคราะห์

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา:
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ฅ ลำปาง)

คณะกรรมการสอบ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ฅ ลำปาง)

ประธานกรรมการสอบ

.....
(อาจารย์ วิฑธวัช โมฬี)

กรรมการสอบ

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน 7 ค.ศ. 2545 พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

- รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ฌ ลำปาง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
- อาจารย์ ดร.พัฒนา กิติอาษา
- อาจารย์สุรียา สมุทคุปดี
- รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต ไช่มุกด์
- รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล
- รองศาสตราจารย์ ดร. องค์การ อินทร์พรพรย์
- นางสาว จันทร์เพ็ญ ประกำแหง ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา
- เทศบาลตำบลจอหอ ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นาย ระพีพัฒน์ สิงห์ทิพย์พันธุ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอ้อมติ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	4
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	4
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	6
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	10
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3.....	12
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	14

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล.....	15
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	17
9.บทความที่เกี่ยวข้อง	28
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมิน โครงการ.....	29
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	29
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	30
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการ.....	31
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ.....	36
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	40
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	40
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	54
3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	60
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	63
1. สรุป.....	63
2. อภิปรายผล.....	65
3. ข้อเสนอแนะ.....	68

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	69
ภาคผนวก.....	72
ภาคผนวก ก. แบบรายงาน บร.1 – บร.12	72
ภาคผนวก ข. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.....	127
ภาคผนวก ค. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	160
ภาคผนวก ง. คู่มือการดำเนินงานสำนักคณะกรรมการสนับสนุนและติดตาม การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด.....	188

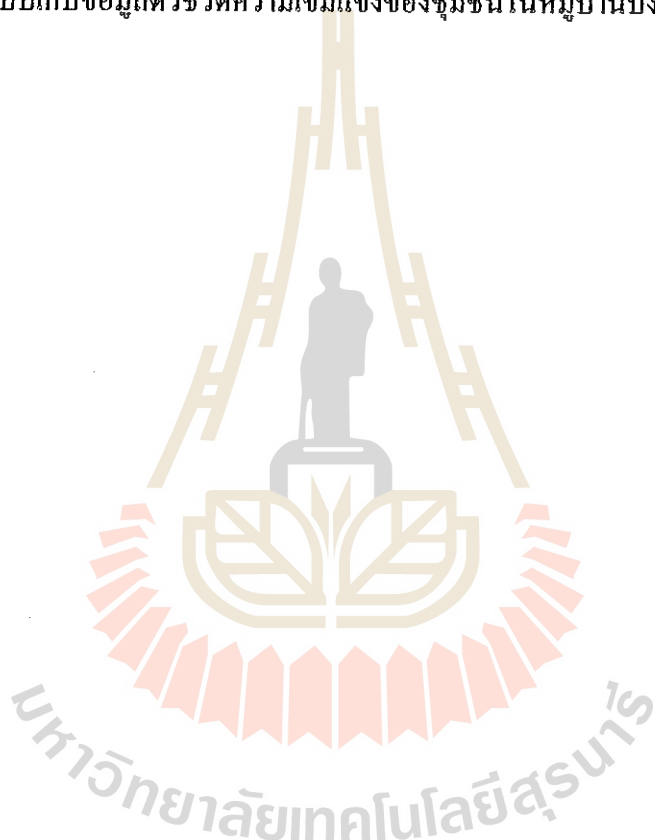
สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. แผนภูมิที่ 2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม.....	15
2. แผนภูมิที่ 3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม	17
3. แผนภูมิที่ 3.2 เครื่องมือการเรียนรู้มุ่งการพึ่งตนเองในท้องถิ่น.....	22

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1 ตารางที่ 3.1	รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัวสรุปทั้งหมด	53
2 ตารางที่ 4.1	ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง.....	54
3 ตารางที่ 6.3	แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในหมู่บ้านบึงทับช้าง	61

บทที่ 1

1. หลักการและเหตุผล

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาล ซึ่งมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งถือเป็นนโยบายเร่งด่วน ในการแก้ปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งกองทุนหมู่บ้านจะเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้หมู่บ้านและชุมชนเป็นผู้บริหารและจัดการ นโยบายดังกล่าวจึงเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาคน และการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงมีความจำเป็นเพื่อที่จะได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านบรรลุวัตถุประสงค์ โดยนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและประเมินโครงการที่เข้ามาประจำอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ และเขียนเรียบเรียงรายงานการประเมินในรูปแบบสารนิพนธ์ เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จของโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และยังเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักศึกษาในด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ในการประเมินโครงการ

- 2.1 เพื่อเป็นการวิเคราะห์ ประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน บึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- 2.2 เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหาในการดำเนินงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการกองทุนหมู่บ้าน ให้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน
- 2.4 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อไปในอนาคต

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

การประเมินโครงการตามรูปแบบของซีพีพีโมเดล (CIPP Model) ได้กำหนดประเด็นที่ประเมิน ตามหลักการทฤษฎีระบบ ออกเป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

3.1 การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งสถานะแวดล้อม เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การคาดการณ์ถึงผลการดำเนินงานของโครงการ

3.2 การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation) คือความสอดคล้องของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกกับวัตถุประสงค์โครงการ ที่มีต่อความสำเร็จของโครงการ เช่น นโยบาย เป้าหมาย ของรัฐที่เกี่ยวกับกองทุน ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ศักยภาพของชุมชนด้วยความเข้มแข็งของผู้นำ เป็นต้น

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เช่น กระบวนการช่วยเหลือการตั้งกองทุน และการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการ ได้มาซึ่งกรรมการกองทุน และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากระบวนการกฎหมายที่การพิจารณาอนุมัติเห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอและจังหวัด เป็นต้น

3.4 การประเมินผลที่เกิดจากโครงการ (Product Evaluation) ซึ่งผล (Out) ผลกระทบ (Effects) ผลทางอ้อม (Impacts) ต่างก็มีความสำคัญต่อการประเมินโครงการ เช่น ผลการศึกษา การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้านความสามารถในการปล่อยกู้และการคืนเงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงิน ศึกษาผลการนำเงินกู้จากกองทุนไปดำเนินกิจกรรมประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ว่าประสบผลสำเร็จ กู้ไร มีรายได้เพิ่มหรือขาดทุนอย่างไร เป็นต้น (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี, 2544)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน สามารถอธิบายการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ดังนี้

1. การประเมินเพื่อตัดสินใจให้เงินกองทุน ในการประเมินขึ้นนี้เป้าหมายหรือจุดประสงค์ของความเป็นไปได้ของโครงการ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ จึงตัดสินใจว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของชุมชนนั้น ควรได้รับอนุมัติเงินกองทุนหรือไม่

2. การประเมินการดำเนินงานของโครงการ ในการประเมินการดำเนินงานของโครงการมีเป้าหมายและจุดประสงค์เพื่อกำกับติดตามและเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแบบรายงาน และวิธีที่หลากหลาย

ทั้งการสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้นจึงทำให้ทราบว่ากรดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่

3. การประเมินสรุปโครงการ ในการประเมินผลสรุปโครงการมีเป้าหมายจุดประสงค์สำคัญ เพื่อการตัดสินใจผลการดำเนินงานของโครงการ เครื่องมือและวิธีการวัดเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ โดยใช้แบบรายงานเก็บข้อมูลทั้งผลสำเร็จของโครงการ โดยตรง และผลกระทบของโครงการในด้านต่างๆ ทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจยกเลิกหรือสนับสนุนโครงการต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษานโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตลอดจนวัตถุประสงค์เป้าหมายของโครงการให้เข้าใจ

ขั้นที่ 2 ศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน บึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นที่ 3 ค้นคว้าและเก็บข้อมูลจากแบบรายงาน การสังเกต การสัมภาษณ์และการจัดเวทีประชาคมชาวบ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากกรเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ แยกข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการประเมินโครงการ

ขั้นที่ 5 เรียบเรียงรวบรวมข้อมูลนำเสนอในการเขียนรายงานประเมินโครงการ ในรูปของสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

- 5.1 เพื่อนำผลที่วิเคราะห์จากการประเมินโครงการนำมาปรับปรุงโครงการกองทุนหมู่บ้านให้ดียิ่งขึ้น
- 5.2 เพื่อทราบถึงกระบวนการทำงานของกองทุนหมู่บ้าน
- 5.3 เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
- 5.4 เพื่อสามารถเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอนาคต

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนเอกสารต่างๆ รวมทั้งแนวคิดหรือทฤษฎีและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษา บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อแสดงว่าในการประเมินครั้งนี้มีเนื้อหาสาระ ถูกต้องและสมเหตุสมผลรวมทั้งนโยบายหลักการระเบียบต่างๆ หลักวิชาด้านเทคนิควิธีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว สรุปได้เป็น 9 ด้านดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
2. การติดตามสังเกตและคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
4. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล
7. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ)
8. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
 - 8.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 - 8.2 ความเข้มแข็งของชุมชน
 - 8.3 เครือข่ายการเรียนรู้
 - 8.4 ประชาคม
 - 8.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 8.6 ธุรกิจชุมชน
 - 8.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
 - 1.1 ตามนโยบายของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับ

เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองรวมทั้งการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน และเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง อีกทั้งศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในหมู่บ้านสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยสำคัญ 9 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้านกองทุนอาชีพกองทุนสวัสดิการ ฯลฯ
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดินตามแนวทางให้หมู่บ้าน / ชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน
4. การติดตามและประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ
5. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้คือย โอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
8. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม
9. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544
3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าวเป็นหลักในการประเมินโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 1 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขานุการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน

ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งได้อีก

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 3 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1.) ตาย
- 2.) ตายออก
- 3.) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 4.) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 5.) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 6.) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 4 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมากกรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 5 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1.) กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและกองทุน
- 2.) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3.) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4.) กำหนดแผนงานและออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน
- 5.) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดทำ และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6.) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน
- 7.) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงานเพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8.) ออกระเบียบ คำสั่งและประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9.) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้

พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงาน เป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือ ปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลาหรือนอก เวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

10.) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรครวมทั้งฐานะการเงินของ กอง ทุนให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11.) ปฏิบัติหน้าที่อื่นหรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของ คณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ข้อ 6 การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 4 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัย ชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 7 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษาและคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เบี่ยงประชุมคำตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี่ยงประชุมและคำตอบแทนที่ ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ.2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี

หมวด 2

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 1 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนัก เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 2 สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1.) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- 2.) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะ อนุกรรมการ
- 3.) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะ กรรมการและของกองทุน
- 4.) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้งนโยบายและแนวทางการ บริหารกองทุน
- 5.) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อ เสริมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน
- 6.) จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

กับการดำเนินงานกองทุน

- 7.) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- 8.) ให้การสนับสนุนปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- 9.) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- 10.) รายงานผลปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- 11.) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 กล่าวไว้

1. จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมียุทธศาสตร์สามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามที่ประชุม
3. วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุน

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ดังนี้

- 1.) เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
- 2.) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
- 3.) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน ตลอดจนยืนยันในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 4.) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 5.) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ

ความคิดที่ได้กระทำโดยประมาท

- 6.) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษหรือการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินวินัย ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก
- 7.) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กรหรือหน่วยงานที่ตั้งกัก
- 8.) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- 9.) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตาม ข้อ 20 (3) และ 4.)

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อประชาชน ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองร่วมกันดำเนินการเริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมคิดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุน ไปสู่ความยั่งยืนต่อไป
2. เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเองและตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เลือกคนดี มีความรู้ ประสบการณ์
3. ความพร้อมในการจัดทำระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารโดยความเห็นชอบ
4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี

การจัดระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอื่นๆ ต้องพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

5. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว ต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ถือเป็นนโยบายสำคัญยิ่งในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ โดยรัฐจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาทพร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความสามารถในการจัดการระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบลจอหอ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการออม เศรษฐกิจ เอื้ออาทรและเป็นไปด้วยความคล่องตัวมีประสิทธิภาพรวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบการเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง ไว้ดังนี้

1. ที่ตั้ง

ที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนบ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ดังนี้

- 2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2.2 เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินถึงจะ และเงินรับฝาก
- 2.3 เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 2.4 เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
 - 2.4.1 เป็นคนมีความซื่อสัตย์
 - 2.4.2 เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
 - 2.4.3 เป็นคนไม่มัวเมาสิ่งอบายมุข
 - 2.4.4 เป็นคนรู้จักสามัคคี

3. แหล่งที่มาของกองทุน

แหล่งที่มาของกองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

- 3.1 เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- 3.2 เงินกู้ยืม
- 3.3 ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุน
- 3.4 ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท

4. คุณสมบัติของสมาชิก

- 4.1 เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านบึงรีเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน
- 4.2 เป็นผู้มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- 4.3 เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- 4.4 เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- 4.5 อดทน เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- 4.6 ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์บ้านบึงทับช้าง

5. การเข้าเป็นสมาชิก

- 5.1 ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- 5.2 ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 4.6 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้ปีละ 1 ครั้งโดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก
- 5.3 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

6. สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 6.1 ตาย
- 6.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- 6.3 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- 6.4 ให้สมาชิก 1 รายต่อครอบครัว
- 6.5 ใจฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงคนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใดให้ออกจากสมาชิก

6.6 งดใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก

6.7 นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้รับไว้ให้กรรมการพิจารณา

6.8 มีลักษณะและหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 5

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 1 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้อย่างใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินกู้ทุกเงิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ข้อ 2 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วนให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน ตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคนเป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารและแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว

การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคสองธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

ข้อ 3 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราส่วนที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณและสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

ข้อ 5 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความ

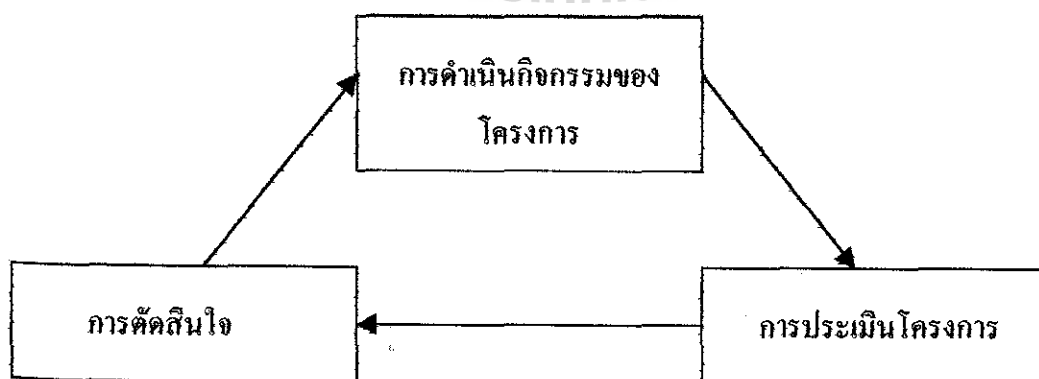
เหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้ชำระ ให้เต็มตรงกันภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ทำสัญญา

ข้อ 6 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนต้นกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาผู้ยืมเงินให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายหนึ่งรายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันควรและด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่งหรือดำเนินการอื่นๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

รูปแบบของการประเมินแบบ CIPP Model แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการสิ้นสุดแล้วเพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการแบบจำลองที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชีพพีจึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่องและประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินเป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง รวมทั้งเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ

แผนภูมิที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

สตัฟเฟิลบีม ได้จากงานแรกขั้นตอนของการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

สตีฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซิพพ์ (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

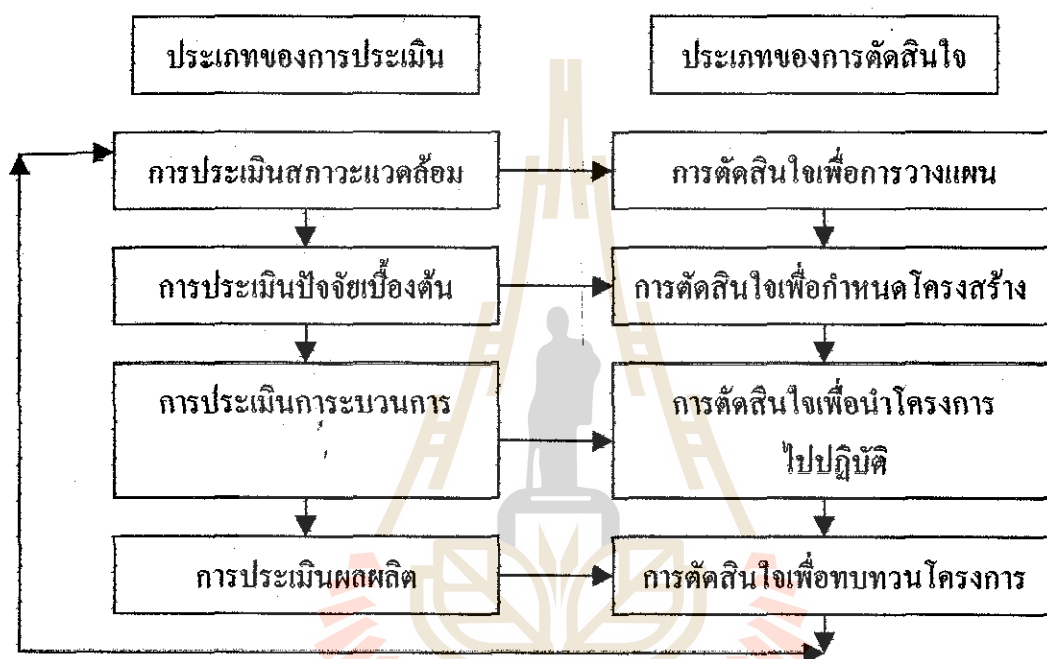
1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียง ทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อ เปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการหยุดหรือ ขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการโครงการ
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และศัพท์เฟลปิมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกันการตัดสินใจ ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของศัพท์เฟลปิม

การนำอานแบบจำลองชีพพีไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ

1. จัดหาโครงการ ศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ
2. โครงการที่มีอยู่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ
3. โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินอยู่

8. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ)

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและประเมินโครงการ อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษาโดยเนื้อหาหลัก

สูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือและเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังให้เกิดการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โคนกระบวนการของการศึกษาบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิจัย นโยบายหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเสริมรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตที่ว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตที่อยู่ในหมู่บ้านชนบท
3. เพื่อสร้างศักยภาพและการยกระดับการศึกษาบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการ เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

บทบาทหน้าที่

1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ
2. ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน
3. ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ

เป้าหมายการส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คือ การดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีประสิทธิภาพ ผู้กู้เงินจากกองทุนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยมีกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการเรียนรู้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

9. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของารวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่น ที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงาน รวมกันและปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับ ประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่นซึ่ง อาจเป็นไปได้โดยตรง คือ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตัวเอง

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

1. ประชาชนไม่ค่อยสนใจสนใจเข้าร่วมประชุมหรือไม่เห็นความสำคัญในการ เข้าร่วมประชุมและออกความคิดเห็น
2. ประชาชนเมื่อหน้าต่อการมีการจัดประชุมขึ้นบ่อยๆ เพราะประชาชน บาง รายอาจมีธุระหรือต้องไปทำงาน
3. ประชาชนส่วนหนึ่งไปทำงานต่างถิ่น ไม่ได้อยู่ในภูมิถิ่นของตนเอง
4. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแต่ไม่กล้านำเสนอ

แนวทางการแก้ปัญหา

1. สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้แก่ประชาชน
2. ส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาด้านต่างๆ
3. กระตุ้นให้ประชาชนได้มีการออกความคิดเห็นในที่ประชุมและช่วยกันสรุป ข้อคิดเห็นของประชาชน

9.2 ความคิดเห็นของชุมชน

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนที่จะแก้ไข ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งพาตนเอง เอื้ออาทร รักและหวังดีซึ่งกัน และกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของคนและชุมชน

3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชนผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนมีหลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
6. สมาชิกของชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
8. การพึ่งความช่วยเหลือภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป
9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งอีก 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง
3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ
4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ

ปัญหาความเข้มแข็งของชุมชน

1. ประชาชนบางส่วนขาดความสามัคคีกัน มีความคิดเห็นไม่ตรงกันขัดแย้งกันภายในชุมชน
2. ผู้นำชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในบางเรื่อง
3. ชุมชนต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกมากเกินไปทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้
4. สมาชิกในชุมชนไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้
5. ชาวบ้านไม่ค่อยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

แนวทางในการแก้ไขปัญหา

1. กระตุ้นให้ประชาชนมีความรัก ความสามัคคีให้เหตุผลในการตัดสินใจร่วมกัน
2. จัดการอบรมและดูงานให้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนที่สนใจ
3. ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
4. ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ว่าตนเองมีความสามารถทำงานพัฒนาเรื่องต่างๆ ได้

9.3 เครือข่ายการเรียนรู้

ในด้านของเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ได้กำหนดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ ระดับเขต 13 เครือข่ายที่มีจังหวัด 13 จังหวัดเป็นแกนนำของเครือข่าย รวมเครือข่ายของกรุงเทพมหานครอีก 1 เครือข่าย รวมเป็น 14 เครือข่ายการเรียนรู้ สิ่งที่ต้องมีความเข้าใจในที่นี้คือ การทำงานของเครือข่ายการเรียนรู้เป็นอย่างไร ชุมชนในจังหวัดต่างๆ จะได้รับประโยชน์จากการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขตอย่างไร และอะไรคือเรื่องที่น่าสนใจ

หลักการ

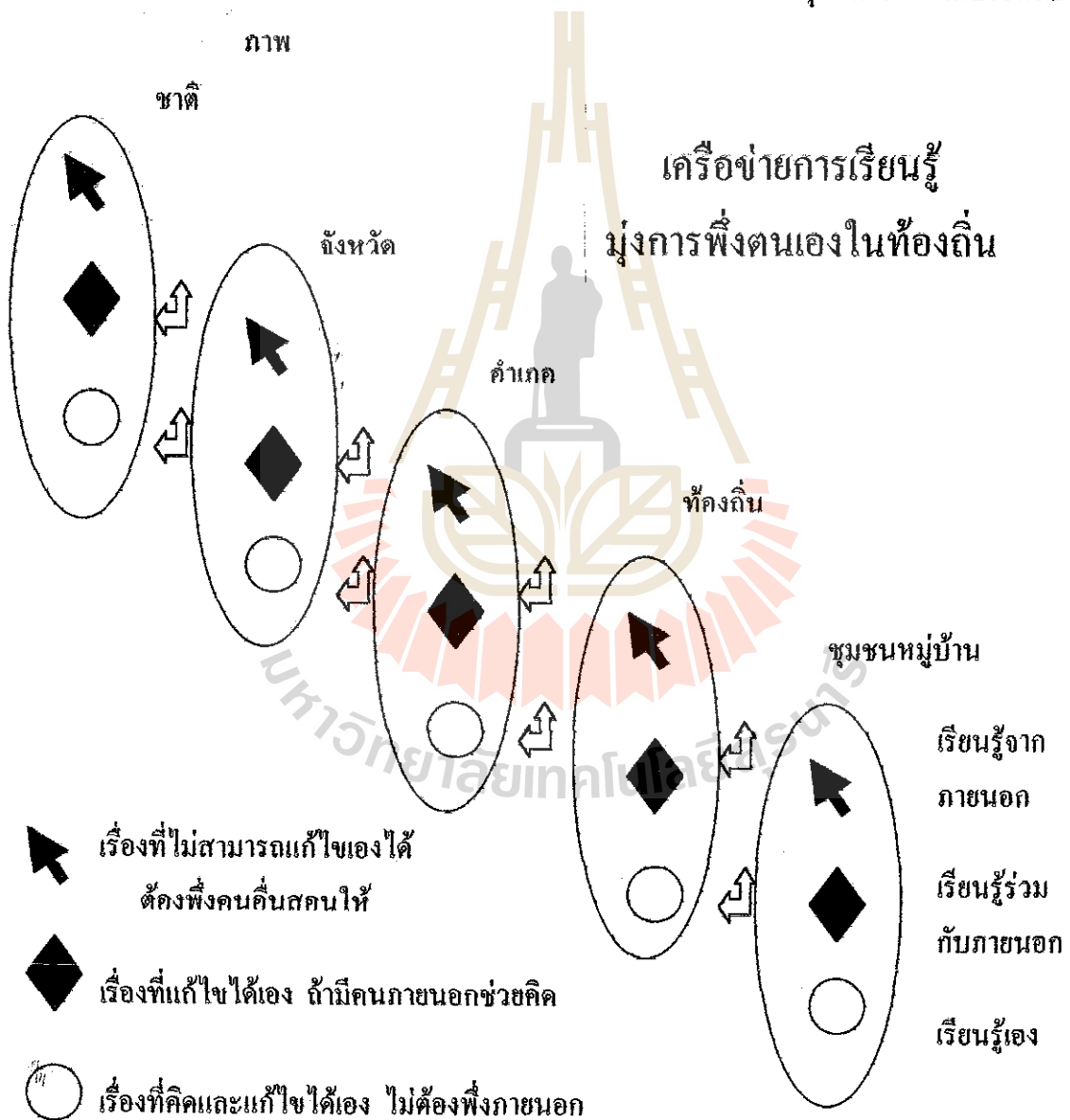
แผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะดำเนินการทุกหมู่บ้าน / ชุมชนในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ ใช้แนวการผลักดันกำลังกันเป็นกลุ่มและการวางแผนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ระดับฐานล่างที่สุดเป็นหลักดำเนินการงานการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขต เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่การจัดการองค์กรหรือ โครงสร้างใหม่และจังหวัดแกนนำไม่ใช่พื้นที่ทดลองหรือต้นแบบสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

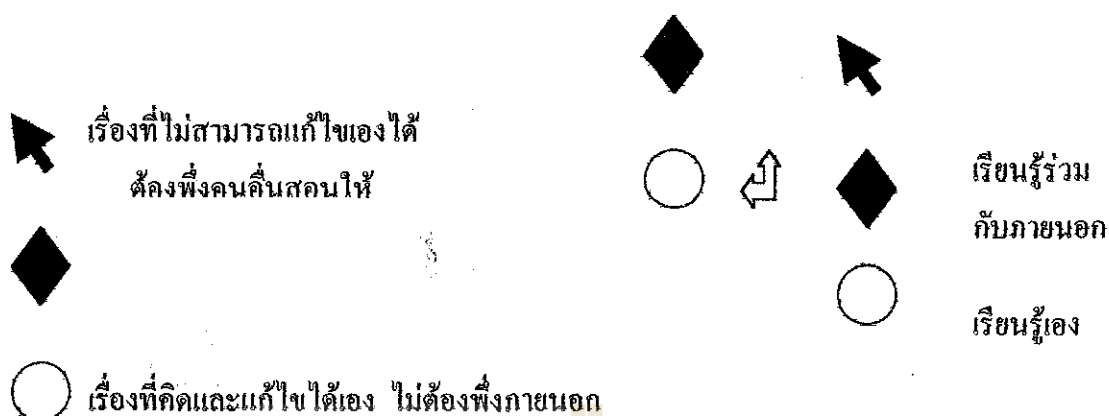
วัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต

ประเด็นที่ชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน

1. แนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคช่องว่างและข้อจำกัดที่สกัดกั้นหรือขัดขวางกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต
2. วิธีการปฏิบัติที่ทำให้บังเกิดผลดีที่สุดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะวิธีการที่ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านสามารถดำเนินกระบวนการชุมชนได้อย่างราบรื่น และก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ

9.4 ประชาคม

ประชาคม เป็นการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเอง เช่น การแก้ไขปัญหาชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ไค่นกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจเรื่องเดียวกัน เป็นการรวมตัวกันตามสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่มีใครสั่งสมาชิกที่มาร่วมกันมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจร่วมดำเนินการและร่วมกันรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและศีลธรรมอันดีงามของสังคม ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีความรัก ความเอื้ออาทร ผูกพันต่อกันด้วยความรู้สึกสำนึกในความเป็นเจ้าของชุมชน คำว่า ประชาคมนี้นี้มีท่านผู้มีความรู้หรือนักวิชาการบางท่านอาจเรียกว่า “ประชาคม” ซึ่งอยู่ในความหมายคล้ายคลึงกันซึ่งประชาคมหรือประชาสังคม จะมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

- อย่างเป็นทางการ โดยการจัดเวทีหรือการจัดประชุม
- อย่างไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาของคนกลุ่มเล็กๆ ในสถานที่ใดที่หนึ่ง

ปัญหา

1. สมาชิกในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม
2. สมาชิกในชุมชนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการประชุมบ่อยๆ ครั้ง
3. สมาชิกในชุมชนไม่กล้าแสดงออกความคิดเห็นในการเข้าร่วมประชุม

4. การประชุมบางครั้งเรื่องที่น่ามาพูด ได้ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องทำให้ผู้ที่ได้รับฟังได้ข้อมูลที่ผิดหรือไม่ถูกต้องด้วย

แนวทางแก้ไข

1. กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการประชุมและสร้างจิตสำนึกในการร่วมทำประชาคมว่ามีความสำคัญมาก
2. ในการทำประชาคมแต่ละครั้งจะต้องกระตุ้นเพื่อให้สมาชิกกำหนดบทบาทโดยการแสดงออกแสดงความคิดเห็นในการประชุมแต่ละครั้ง
3. ในการประชุมแต่ละครั้งเรื่องที่จะนำมาทำการประชุมหรือประชาคมจะต้องเป็นเรื่องที่มีเอกสารอ้างอิง

9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืน

หลักการพัฒนา 10 ประการ คือ

1. หลักช่วยเหลือตนเองพึ่งตนเองเป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง
2. สภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจารกสิ่งที่เขามีอยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป จนเกิดการพัฒนาคคนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
3. การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัวทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุด และสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี
4. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น
5. วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบต่อไป
6. ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดการในรูปของหนึ่งโครงการมีลักษณะเป็นหนึ่งหน่วยระบบ
7. การประสานงานเป็นหน่วยงานของราชการและเอกชนจะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา
8. การทำงานเชิงรุก เป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น
9. ความมีคุณธรรมและศึลปะ

10. การเชื่อมประสานด้านเวลาเป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสถานภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น

วิธีการพัฒนา เป็นการลงมือปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาจึงมุ่งที่ตัว “คน” เป็นสำคัญ กระบวนการที่นำมาใช้ในการพัฒนาคนได้แก่วิธีให้การศึกษอบรมวิธีการทำงานกับกลุ่มคนวิธีพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกล่าวคือ นักพัฒนาและผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมกันตั้งแต่วางแผนและปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและวิธีทำงานกับหน่วยงานเป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานเข้ามาช่วยท้องถิ่นในส่วนที่ขาดเพื่อให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง

ปัญหา

1. ประชาชนไม่มีความคิดในการพัฒนาให้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทในการนำการพัฒนาในทุกด้าน
2. ผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนามักจะหือแท้ที่มองเห็นว่าชุมชนล้มสลายและขาดการมีส่วนร่วมและมักจะเป็นข้ออ้างว่าพัฒนาไม่ได้แน่นอนและพากันละทิ้งซึ่งทำให้ชุมชนนั้นขาดโอกาสที่จะมีผู้เข้าไปร่วมเป็นภาคีการพัฒนา
3. ชาวบ้านในชุมชนมักไม่กล้าแสดงออก แม้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตามทำให้การวางแผนการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ไม่สามารถประเมินผลได้ในทันที
4. ผู้นำหมู่บ้านตามกฎหมายมักไม่มีลักษณะเป็นผู้นำธรรมชาติเช่นในอดีตชาวบ้านมักให้ความยอมรับอย่างไม่จริงจังใจความร่วมมือในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหามีน้อย

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. ให้ชาวบ้านเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยการกระทำทุกวิถีทางให้ชาวบ้านเสนอภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวเองออกมาให้ได้
2. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีความคิดเห็นร่วมกันในหมู่บ้านเพียงจำนวนหนึ่งก่อนเรียกว่า “กลุ่มสนใจ” ซึ่งกลุ่มจะขยายผลไปสู่การพัฒนาที่มากขึ้นต่อไปเอง
3. วิทยากรต้องกระตุ้นทำให้ชาวบ้านกล้าแสดงออกในความคิดเห็นต่างๆ ให้ได้ด้วยกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้ประเมินผลได้ทุกขั้นตอนซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่เหมาะสมได้อย่างต่อเนื่อง
4. ค้นหาผู้นำธรรมชาติที่มีบทบาทในการพัฒนาต่อไปให้ได้และสร้างบทบาทให้เกิดขึ้นอย่างแนบเนียน ไม่เป็นการสร้างกลุ่มอำนาจขึ้นคู่กับคณะกรรมการหมู่บ้าน

บ้านแต่ละจะทำงานไปด้วยกันอย่างสอดคล้องซึ่งอาจหาได้โดยเร็วจากการ
ประชุมแบบมีส่วนร่วม

9.6 ธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลด
ภาวะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ระดับครอบครัว เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหา
การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาโสเภณีเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาค
รัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. หน่วยงานของรัฐ
2. หน่วยงานอาสาสมัครเอกชน
3. โครงการหลวง
4. บ้าน, วัด, โรงเรียน

ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและ
/ หรือ ช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ มีการ
เรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและการบริการ
ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง
แวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ลักษณะเด่นของธุรกิจคือ เป็นธุรกิจขนาดเล็กมีความคล่องตัวในการบริหาร รายได้จาก
ยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อและการให้
บริการลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิดการเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชน แบ่งออกได้
เป็น ธุรกิจการผลิต ธุรกิจการค้าปลีก ธุรกิจค้าส่งและธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความ
สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดการว่างงาน ส่ง
เสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยรวม ทำให้สังคมของท้องถิ่นมีการ
พัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทาง
ปัญญาไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสงบสุขรักใคร่
กลมเกลียวช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

ปัญหาธุรกิจชุมชน

1. ประชาชนไม่มีความสามัคคีรวมกลุ่มกัน
2. ไม่มีความรู้ในการทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย และการทำธุรกิจ
3. ประชาชนไม่มีจิตสำนึกในการจัดการธุรกิจชุมชน

4. ชุมชนไม่มีแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

แนวทางการแก้ปัญหา

1. กระตุ้นให้ประชาชนมีความร่วมมือกันและชี้แนะให้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มอาชีพ
2. ให้ความรู้ในการทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายและการประกอบธุรกิจ
3. สร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจโดยรวม
4. หาหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การบัญชีมีความหมายโดยสรุป คือ การบันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดหมวดหมู่ สรุปผล และแปลความหมาย ในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเน้นการจัดทำโดยอาศัยข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติมากกว่าตามหลักวิชาการ จะไม่มีคำว่า “เดบิต” หรือ “เครดิต” แต่ยังบันทึกตามหลักบัญชีคู่ในการจัดทำบัญชีตามรูปแบบนี้ สิ่งที่ต้องจัดทำจะต้องให้ความสำคัญก็คือ หมวดหมู่หรือประเภทบัญชีนั้น คือผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่หรือประเภทบัญชีได้ว่าอยู่ในหมวด ดังต่อไปนี้

หมวดหมู่ทางบัญชีสามารถจัดประเภทได้ทั้งหมด 5 หมวด คือ

1. หมวดสินทรัพย์
2. หมวดหนี้สิน
3. หมวดทุน (เงินกองทุน)
4. หมวดรายได้
5. หมวดค่าใช้จ่าย

สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ สินทรัพย์อาจอยู่ในรูปร่างต่างๆ กัน อาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้สินทรัพย์ส่วนใหญ่ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ ครุภัณฑ์ เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระหรือพันธะผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนในรูปของตัวเงินหรือ ตราสารทางการเงินในอนาคต หนี้สินที่มักพบได้แก่ เจ้าหนี้เงินกู้ เงินรับฝาก เป็นต้น

ทุน หมายถึง ทุนในที่นี้หมายถึงเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท เงินกองทุนนี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อกองทุนมีกำไรจากการดำเนินงาน ซึ่งจะสะสมอยู่ในบัญชีกำไรสะสม ดังนั้นทุนจึงประกอบด้วย เงินกองทุนบวกกำไรสะสม

รายได้ หมายถึง รายได้จากการดำเนินกิจกรรมหรือเงินที่ได้รับและไม่มีภาระต้องจ่ายคืน เช่น รายได้ค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยปรับ รายได้จากการขายไปย รายได้จากเงินบริจาค หรือเงินรางวัลต่างๆ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม เช่น ค่าอาหาร และค่าเครื่องดื่มในวันประชุม ค่ารถ ค่าเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ ดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเงินสด หรือเงินฝากธนาคาร ดังนั้นจึงใช้บัญชีเงินสดหรือเงินฝากธนาคารเป็นกลไกเชื่อมโยงในการจัดทำบัญชี โดยการวิเคราะห์รายการจะอาศัยคำถาม

- รายการที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร
- เพิ่มขึ้นหรือลดลงเพราะอะไร

วิธีการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยและประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษาหมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบล จอหอ เป็นการประเมินเชิงระบบซึ่งตรงกับชีพป์ โมเดล (CIPP Model) กระทรวงศึกษาธิการ . สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุดวิชาสาร-นิพนธ์ . ชุดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง . กรุงเทพฯ ๕ : ระบุว่าประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ .

- 1.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่นซึ่งอยู่รอบๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น ประสิทธิภาพความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาชาวบ้าน โครงการพัฒนาที่ผ่านมาความ เข้มแข็งของชุมชน

วิธีการประเมินสภาวะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

1. Contingency Mode
2. Congruence Mode

Contingency Mode เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอก เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาโดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ เช่น การประเมินค่านิยมของชุมชน ข้อเสนอแนะต่างๆ แนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ฯลฯ การสำรวจปัญหาเหล่านี้ ทำให้สามารถที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตซึ่งมีประโยชน์ในการวางแผนโครงการต่อไป คำถามที่ใช้ในการประเมินสภาวะแวดล้อมแบบ Contingency Mode คือ คำถามประเภท “ถ้า...แล้ว”

Congruence Mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

- 1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบกิจการของผู้ขอู้ เช่น นโยบายรัฐ

บาท ระเบียบแนวทางปฏิบัติ การประชาสัมพันธ์ คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการกองทุน การเตรียมความพร้อม การสร้างความเข้าใจให้แก่ คณะกรรมการ เงินกองทุน 1 ล้านบาท บัณฑิตกองทุน

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้ขอู้ เช่น การจัดทำระเบียบกองทุน การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน ระบบบัญชีกองทุน กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน ได้แก่ การรับสมัครสมาชิก การหมดหรือพ้นสภาพการเป็นสมาชิก เป็นต้น กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ ขั้นตอนการขอู้ การคัดเลือกผู้ขอู้ การโอนให้เงินผู้ขอู้ การชำระหนี้ เป็นต้น การตรวจสอบการใช้เงินกู้ การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ขอู้ และหน่วยระบบของการดำเนินกิจการของผู้ขอู้แต่ละราย เช่น จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนผู้ได้เงินกู้ยืมเงินให้กู้ จำนวนผู้ชำระคืนเงินผู้ตามกำหนดกองทุนสะสม การใช้เงินตามวัตถุประสงค์ ทัศนคติของชุมชนต่อกองทุน การเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ การเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเองความเข้มแข็งชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กระทรวงศึกษาธิการ . สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุควิชาการวิจัยชุมชน . ชุควิชาการวิจัยด้วยตนเอง . กรุงเทพฯ : กล่าวว่าการประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยมีหลายลักษณะเพื่อความสะดวกจึงจัดแบ่งประชากรของการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 ประชากรแบบจำกัด (Finite Population) คือประชากรที่ผู้วิจัยสามารถเจนนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด เช่น จำนวนประชากรในหมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 จำนวนผู้ขอู้เงินกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7

2.2 ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population) คือประชากรที่ผู้วิจัยไม่สามารถเจนนับจำนวนประชากรออกมาได้ทั้งหมดว่ามีอยู่เป็นจำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด เช่น ประชากรที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ . สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุควิชาการวิจัยชุมชน . ชุควิชาการวิจัยด้วยตนเอง . กรุงเทพฯ : กล่าวว่าการกลุ่มตัวอย่าง (Simple or Sampling Group) ในการ

วิจัย หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลผลิตการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วยเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

1. วิธีสุ่มตัวอย่างจากประชากร ผู้วิจัยจะทำการวิจัยโดยสุ่มจำนวนประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เช่น แยกตามคีย์ อาชีพ อายุ เพศ ศาสนาและการศึกษา ฯลฯ
2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร จากการวิจัยผู้วิจัยเลือกกลุ่ม ตัวอย่างจากประชากรในหมู่บ้าน 30% ของประชากรทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. กรรมการหมู่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน ประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบในการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ขอกู้
 2. หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ขอกู้แต่ละราย
- รายการตัวชี้วัด เพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ขอกู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) คำว่า บริบท หมายถึง สภาพแวดล้อมตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอกประกอบไปด้วยตัวแปร

ดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

5. ความเชื่อศรัทธาและการเป็นหนี้สินของประชาชน
 6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความ ร่มสลายของท้องถิ่นในชนบท
 7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
- บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน การทำมาหากินของชาวบ้าน ในหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นหรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบด้วยตัว

แปรดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
 1. เศรษฐกิจและสังคมทั้งหมู่บ้าน
 2. วัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน
 3. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้าน
 4. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 นโยบายรัฐบาล ระเบียบ แนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 2.2 เงินกองทุน 1 ล้านบาท
 - 2.3 คณะกรรมการกองทุน
 - 2.4 การประชาสัมพันธ์
 - 2.5 บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน
 - 2.6 การเตรียมความพร้อม : สร้างความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการกองทุน
 - 2.7 คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง
3. ตัวชี้วัดของกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การจัดทำระเบียบกองทุน
 - 3.2 การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน
 - 3.3 ระบบบัญชีกองทุน
 - 3.4 กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน
 - 3.4.1 การรับสมัครสมาชิกกองทุน
 - 3.4.2 การหมัดหรือฟื้นฟูสภาพของสมาชิกกองทุน
 - 3.4.3 ประเภทของสมาชิกกองทุน
 - 3.4.4 การทำทะเบียนสมาชิกกองทุน

- 3.5 กิจกรรมเกี่ยวกับการขอกู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน
 - 3.5.1 ขั้นตอนการขอกู้
 - 3.5.2 การคัดเลือกผู้ขอกู้
 - 3.5.3 การโอนเงินผู้ขอกู้
 - 3.5.4 การรับชำระหนี้สิน
 - 3.6 การส่งเสริมการใช้เงินกู้
 - 3.6.1 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
 - 3.6.2 การช่วยเหลือตลาด
 - 3.7 การตรวจสอบการใช้เงินกู้
 - 3.8 การจัดทำรายการและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน
 - 3.9 การจัดสรรผลประโยชน์
 - 3.10 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
- 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - 4.1.1 จำนวนผู้ขอกู้
 - 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
 - 4.1.3 จำนวนสมาชิกกองทุน
 - 4.1.4 จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนด
 - 4.1.5 ยอดชำระที่มีการชำระคืน
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่
 - 4.2.1 จำนวนผู้ที่ได้เงินกู้
 - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้ขอกู้
 - 4.2.4 การเกิดกิจกรรมใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
 - 4.3.1 ทัศนคติของชุมชนต่อกองทุน
 - 4.3.2 เกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
 - 4.3.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง
 - 4.3.4 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน
- ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้ซื้อแต่ละราย ประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพที่ดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ประกอบไปด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
3. สภาพการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท
7. ตำนานในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน การทำมาหากินของประชาชนในหมู่บ้าน ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
2. เศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน
3. วัฒนธรรมและประเพณี
4. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ
5. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความสามารถของผู้ซื้อและครอบครัว
2. ทรัพย์สินของผู้ซื้อและเครือญาติ
3. หนี้สินของครอบครัว
4. อาชีพหลักของผู้ซื้อ
5. รายได้ของครอบครัว
6. ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

7. สมาชิกในครอบครัว

8. สภาพการอยู่อาศัย

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
2. จำนวนลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้
3. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ
4. สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
6. จำนวนแรงงาน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. การดำเนินกิจการอย่างถูกวิธี
2. การหาตลาดที่ดี
3. การหาวัตถุดิบที่ดี
4. การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน
5. การใช้จ่ายเงินกู้
6. การหาความรู้เพิ่มเติม

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
- 4.1.2 ผู้ขอกู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

- 4.2.1 ผู้ขอกู้ได้ขยายกิจการ
- 4.2.2 ผู้ขอกู้ได้ดำเนินการด้วยเทคนิควิธีที่ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง

4.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- 4.3.1 ผู้ขอกู้มีการพึ่งพาตนเอง
- 4.3.2 ผู้ขอกู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- 4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น บัญชีนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งพาผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ซื้อผู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้นเงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดบัญชีนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ซื้อผู้ชำระคืนก็จะส่งไปเป็นบัญชีนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบผลสำเร็จ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

1. เครื่องมือวัดแบบมาตรฐาน เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบมีการนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพและประสิทธิภาพของเครื่องมือ นั้นก่อนนำไปใช้วัดจริง
2. เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจ เป็นเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้ผลการศึกษามาที่ต้องการแล้วก็จะไม่ถูกนำมาใช้อีก ผลที่ได้จากการวัดก็มีความเชื่อถือได้ระดับหนึ่ง และถ้ามีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้ว อาจได้เครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานได้ เช่น บร.1 – บร.12

เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

1. การสังเกต (Observation)

การสังเกต หมายถึง การเฝ้าติดตามดูอย่างเอาใจใส่ ดูความเป็นไปและเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ต้องการศึกษาค้นคว้าอย่างใกล้ชิดในระยะเวลาที่กำหนดไว้ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต เพื่อใช้ในการวิจัยสังคมศาสตร์นั้น มุ่งที่จะได้ทราบความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การสังเกตอาจนำมาใช้ได้ทั้ง ก่อนการวิจัย ระหว่างทำการวิจัยและภายหลังการวิจัย

- การสังเกตก่อนทำการวิจัย จะช่วยให้ทราบถึงภูมิประเทศ หรือลักษณะทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชน เป็นการช่วยให้ร่างสมมุติฐานได้รัดกุมยิ่งขึ้น
- การสังเกตระหว่างทำการวิจัย เป็นการเก็บข้อมูลกับวิธีอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ขึ้น

- การสังเกตหลังการวิจัย เพื่อสอบถามหรือตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูล ที่เก็บโดยวิธีอื่น หรือทดสอบความแม่นยำของข้อมูล หรือ ข้อสรุปจากการ ศึกษาว่าถูกต้องกับความเป็นจริงเพียงใด

รูปแบบของการสังเกตอาจแบ่งได้ 2 แบบ คือ

- . การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนโดยผู้วิจัยเอง เช่น การประชุมคณะ กรรมการกองทุนหมู่บ้าน การรับชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยของ สมาชิก
- . การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกต พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแล้วมาเล่าให้ผู้วิจัยฟังในภายหลัง

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนาแต่เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมาย ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คำถามที่ผู้วิจัยใช้ในการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นคำถามจาก บร.1 – บร.12

3. แบบสอบถาม (Questionnaire)

เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้มากที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามมีทั้งให้เขียนตอบ กรอกข้อความสั้นๆ หรือตอบยาวๆ รูปแบบของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยทำการวิจัย คือ

- . แบบสอบถามแบบปลายปิด (Close From Questionnaire) จะมีข้อคำถาม และคำตอบให้เลือกตอบโดยมีตัวเลือกตอบ 2 – 3 ข้อ เช่น บร.2
- . แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened From Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ไม่มีการกำหนดคำตอบแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นใน เรื่องที่ถามได้อย่างอิสระ เช่น บร.3

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร. คือ แบบรายงาน 1 – แบบรายงาน 12 การ สัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร. เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ง่าย เพราะผู้วิจัย สามารถถามคำถามจากแบบ บร. ได้เลย เช่น แบบ บร.1 สัมภาษณ์เรื่อง ของบริษัทชุมชน ผู้วิจัยก็จะถามตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ใครเป็นผู้ก่อตั้ง อาชีพของประชากร แหล่งน้ำ ในหมู่บ้านมีเครื่องสาธารณูปโภคครบ หรือ เปล่า เป็นต้น

2. การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน เป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ที่ลักษณะคล้ายคลึงกันหรือวัตถุประสงค์เดียวกัน มาร่วมแสดงความคิดเห็นหรือ แนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การประชุมเพื่อเลือกตั้งประธานกองทุน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้สังเกตอยู่ภายนอกและทำการบันทึกเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ค้นหาสิ่งที่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการในอนาคต (กระบวน (AIC หรือ FSC) สรุปศักยภาพ จุดเด่นจุดด้อยของชุมชน โดยใช้เวทีประชาชนเป็นสื่อกลางในการเก็บข้อมูลอีกทางหนึ่ง
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปร่วมอยู่หรือกลุ่มบุคคลที่จะสังเกตเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม และทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น
 - ผู้สังเกตต้องการสังเกตความสัมพันธ์ ก็อาจเข้าไปเป็นสมาชิกของหมู่บ้านเพื่อสังเกตชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่ผู้วิจัยทำการวิจัยอยู่
4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้วิจัยอยู่วงนอกกลุ่มผู้ถูกสังเกต กระทำตนเป็นบุคคลภายนอก โดยไม่เข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มที่ผู้วิจัยทำการสังเกตอยู่ เช่น การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่ออนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิก ผู้วิจัยจะให้กรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้สังเกตอย่างละเอียด แล้วทำการบันทึกไว้แล้วนำบันทึกในการประชุมมาให้ผู้วิจัย จากนั้นผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อ่านและทำการบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐาน

การสังเกตทั้งสองประเภทนี้อาจทำได้ 2 กรณี คือ

- การสังเกตแบบไม่มีเค้าโครงกำหนดล่วงหน้า (Unstrured Observation) เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดเรื่องไว้เป็นการเฉพาะให้แน่นอนลงไปว่าจะสังเกตอะไรบ้าง แบบนี้เหมาะแก่การสำรวจสภาพทั่วไปในระยะแรกๆ ที่ผู้วิจัยยังไม่มีภูมิหลังในเรื่องของหมู่บ้านและชุมชนนั้นมากพอที่จะกำหนดเรื่องเฉพาะได้ จึงต้องการสังเกตแบบไม่มีเค้าโครงแน่นอนไปสักระยะหนึ่ง เมื่อได้ข้อมูลต่างๆ ไปแล้ว จึงจำกัดขอบเขตของข้อมูลที่จะสังเกตโดยเค้าโครงแน่นอนต่อไป
- การสังเกตแบบมีเค้าโครงล่วงหน้า (Structured Observation) เป็นการสังเกตที่กำหนดเรื่องที่จะสังเกตไว้ล่วงหน้าและจะไม่สังเกตสิ่งอื่นใดที่นอกเหนือไป

จากสิ่งที่กำหนดไว้ การสังเกตประเภทนี้จะทำได้ก็ต่อเมื่อผู้สแต่นอนแล้วว่า พฤติกรรมที่ต้องการสังเกตจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ในระยะเวลาที่คาดหมายไว้ เช่น ความสัมพันธ์และความสามัคคีของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน ผู้วิจัยอาจออกแบบรายการข้อความที่สรุปเป็นข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นหรืออาจใช้แบบ บร. ช่วยในการสังเกต จึงนับว่าเป็นวิธีที่สะดวกและแน่นอนขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบล จอหอ ขณะนี้ กลับมีสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นมากมายในกลยุทธ์ กองทุนหมู่บ้านตามนโยบายรัฐบาลดังกล่าว คือ เกิดเวทีค้นหาและเห็นหาคนดี คนที่น่าเชื่อถือได้ เกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน เพราะในหมู่บ้านไม่เคยมีคนมาประชุมมากขนาดนี้ เนื่องจากไม่เคยร่วมมือกันได้ภาพของคนในหมู่บ้านและชุมชนร่วมกัน โดยไม่แบ่งชนชั้น ผู้ประกอบการร่วมปรึกษาหารือกัน เสนอชื่อคนที่ตนเห็นว่าควรเป็นกรรมการบริหารกองทุน ส่วนใหญ่คนที่ถูกเสนอชื่อจะภูมิใจที่ได้รับเกียรติ ได้รับความไว้วางใจ ในจำนวนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้างส่วนใหญ่ จะจบ ป.4 แต่ทุกคนก็มีความสามารถในการจัดการบริหารกองทุน มีการจัดการเกี่ยวกับการพิจารณาการจัดทำโครงการและปล่อยเงินกู้ของสมาชิกไปแล้วทั้งหมด 1 ล้านบาท ได้อย่างลงตัวและไม่มีปัญหา

จากที่จำแนกกิจกรรมหรือโครงการของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านบ้านบึงทับช้าง จะเห็นได้ว่า ทั่วไปดำเนินงานด้านการเลี้ยงสัตว์กันเป็นส่วนใหญ่ รองลงมา ก็จะเป็นอาชีพค้าขายและอาชีพการทำนาหรือเกษตรจะน้อยที่สุด จำนวนเงินกู้ที่คณะกรรมการกองทุนพิจารณาให้แก่สมาชิกอยู่ในระหว่าง 10,000 ถึง 20,000 บาทต่อสมาชิกหนึ่งคน การที่คณะกรรมการพิจารณาเงินกู้ให้แก่สมาชิกแต่ละรายไม่เท่ากัน ก็ขึ้นอยู่กับโครงการที่สมาชิกบุคคลนั้นเสนอมาว่าควรจะใช้เงินประมาณเท่าไรในการดำเนินกิจการตามโครงการ และจะมีกำลังส่งคืนเงินที่กู้ไปหรือไม่เมื่อครบกำหนดส่งคืน

สำหรับระยะเวลาชำระเงินกู้คืนกองทุน ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบล จอหอ มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี หากครบกำหนดส่งคืนเงินกู้แล้วสมาชิกผู้ใดยังไม่ส่งเงินกู้คืนตามกำหนด ทางคณะกรรมการจะพิจารณาบทลงโทษกับสมาชิกผู้นั้นอีกทีหนึ่ง และจะมีการคิดดอกเบี้ยเป็นรายวัน วันละ 3 - 5 บาทต่อวัน จนกว่าจะส่งเงินกู้ครบตามกำหนด และจะถูกตัดสิทธิการยื่นขอกู้ครั้งต่อไปและอาจจะมีบทลงโทษทางสังคมอีกทางหนึ่ง

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ที่ปรากฏในสารนิพนธ์บทที่ 4 นี้จะประกอบด้วยกรรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรายงานตอนที่ 1 – 4 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการทั้ง 8 ประการ ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลการทดลองวิธีใหม่ (ไม่มี)

ตอนที่ 4 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ตอนที่ 5 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตอนที่ 6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ อันได้แก่

6.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย 8 ข้อเพียงใด

6.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

6.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

6.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี – เลว” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูลและเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจจากการประกาศลอยตัวค่าเงินบาทของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2540 : 3) ซึ่งส่งผล

กระทบต่อระบบเศรษฐกิจของไทยอย่างรุนแรงและกว้างขวาง ทำให้การขยายตัวของธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ ต้องหยุดชะงักลงระยะเวลาหนึ่งอันเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการเงินของกิจการ และจากกำลังซื้อของผู้บริโภคที่ลดลงอย่างมากจากปัญหาการเลิกจ้างและปิดตัวลงของธุรกิจต่างๆ (บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด) ส่วนผู้ที่ยังมีรายได้ก็ขาดความมั่นใจในอนาคต จึงเลือกที่จะเก็บรักษาเงินสดไว้มากกว่าที่จะจับจ่ายใช้สอยดังเช่นที่เคยปฏิบัติในยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟู

ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ที่เข้ามาเพื่ออาสาแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นนโยบายการค้าเสรีอย่างสุดขีด โดยไม่คำนึงถึงความพร้อมและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคนในชาติ อีกทั้งมุ่งหวังแต่เงินลงทุนจากภายนอกประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องดุลการชำระและเสถียรภาพของค่าเงินบาท จึงเป็นการเปิดทางให้กลุ่มทุนต่างชาติขนาดใหญ่ สามารถเข้ามาซื้อและครอบงำกิจการในชาติได้อย่างเบ็ดเสร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการเงินที่ต้องตกเป็นของต่างชาติจำนวนมากวงการค้าปลีกของไทยในขณะนี้ถูกรองรับโดยต่างชาติเกือบทั้งหมด

ความท้าทายที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

1. เมื่อรัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เริ่มเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 เศรษฐกิจไทยยังคงอยู่ในช่วงของการขยายตัวในอัตราที่ชะลอลงต่อเนื่องจากปลายปี 2543 ซึ่งขยายตัวร้อยละ 5.8 ในครั้งแรก และร้อยละ 3.0 ในช่วงครึ่งหลังของปี ทั้งนี้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในไตรมาสแรกปี 2544 ในอัตราร้อยละ 1.8 หรือเทียบกับไตรมาสสุดท้ายของปีที่ผ่านมาหดตัวเล็กน้อยในอัตราร้อยละ 0.2
2. ภาวะการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกโดยเฉพาะสหรัฐฯ และญี่ปุ่นซึ่งเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ดังจะเห็นได้จากมูลค่าการส่งออกในรูปแบบดอลลาร์ สรอ. ในช่วง 4 เดือนแรกของปีหดร้อยละ 2.4 ในขณะที่เดียวกันค่าเงินบาทอ่อนตัวลงจาก 43.09 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. เมื่อปลายปี 2543 เป็น 45.48 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. ในเดือนพฤษภาคมเนื่องจากผลของการอ่อนตัวของค่าเงินในภูมิภาค และเงินทุนภาคเอกชนที่ยังคงไหลออกนอกประเทศสุทธิจำนวน 2,069 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในไตรมาสแรกของปี
3. ภาวะการส่งออกตกต่ำกว่าที่คาด ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดมีแนวโน้มเกิดดุลคลง ประกอบกับอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำ เงินทุนไหลออกนอกประเทศยังอยู่ในระดับสูงและทุนสำรองเงินตราต่างประเทศลดต่ำลง หากไม่มีการดูแลอาจก่อให้เกิด

- ปัญหาเสถียรภาพของเศรษฐกิจในระยะ 3 – 6 เดือนข้างหน้า นโยบายการเงินระยะสั้นจึงต้องดูแลอัตราการเกิดดุลของบัญชีเดินสะพัดไม่ให้ลดลงมาก ในขณะที่รัฐบาลมีความจำเป็นต้องดำเนินนโยบายการคลังให้ทำหน้าที่กระตุ้นเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและเข้มข้นในช่วงครึ่งปีหลังและต่อเนื่องไปอีกหนึ่งปี
4. ถึงแม้ประเทศจะผ่านพ้นจากปัญหาในระยะสั้นได้ พื้นฐานเศรษฐกิจภายในประเทศที่ยังคงอ่อนแอก็ยังคงจะเป็นปัญหาในระยะยาว เนื่องจากหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในระบบเศรษฐกิจที่ยังคงมีอยู่ถึง 1.9 ล้านล้านบาทยังเป็นอุปสรรคแก่ภาคธุรกิจและภาคการเงิน ระบบธนาคารพาณิชย์ยังไม่สามารถทำงานเป็นปกติ หนี้สาธารณะยังอยู่ในระดับสูงและกำลังเพิ่มขึ้นเป็นภาระหนักต้องประมาณแผ่นดิน คนยากจนซึ่งมีจำนวน 6.6 ล้านคนและผู้ว่างงานจำนวนประมาณ 1.41 ล้านคนแสดงถึงการขยายตัวของเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมายังไม่ส่งผลถึงระดับฐานรากของสังคม
 5. ภาวะเศรษฐกิจโลกที่คาดว่ายังมีแนวโน้มที่จะชะลอตัวต่อไปอีกระยะหนึ่งและอาจมีแรงกดดันต่อเสถียรภาพในระยะสั้น การแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เผชิญอยู่และเริ่มวางรากฐานในเศรษฐกิจขยายตัวต่อไปอย่างยั่งยืนในระยะยาวจึงเป็นความท้าทายที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันและจะต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของประเทศเพื่อความอยู่รอดในอนาคต
 6. รัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร) จึงได้กำหนดเป้าหมายหลักและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่จะใช้เป็นกรอบภารกิจที่มีความชัดเจนอันจะประเทศไปสู่ (การสร้างเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจจัดปัญหาความยากจนและสร้างฐานเศรษฐกิจให้เข้มแข็งในระยะยาว)

พื้นวิฤกฤติแล้วจริงหรือ

ท่ามกลางความหึ่งพองใจกับตัวเลขการขยายตัวของเศรษฐกิจในส่วนของรัฐบาลที่ต้องออกมาปรับตัวเลขขยับสงกัน 2 – 3 ครั้ง ในห้วงเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ก็มีข่าวจากกรมทะเบียนการค้าเปิดเผยตัวเลขภาวะการเลิกกิจการทางภาคธุรกิจในครึ่งปีแรกของปี 2545 ที่มีเพิ่มมากกว่าปี 2544 ในช่วงเวลาเดียวกัน ถึง 54.71% คือมีนิติบุคคลที่เลิกกิจการจำนวน 5,254 ราย โดยแยกเป็นส่วนกลาง 2,712 ราย และส่วนภูมิภาค (ต่างจังหวัด) 2,542 ราย และธุรกิจที่เลิกกิจการมากที่สุด คือ การขายส่ง ขายปลีก กัดอาคารและ โรงแรม มีถึง 2,078 ราย หมวกก่อสร้าง 920 ราย และ หมวกบริการการเงิน ประกันภัยอสังหาริมทรัพย์อีก 695 ราย ส่วนนิติบุคคลที่จดทะเบียนตั้งใหม่

ทั่วประเทศในช่วงครึ่งปีแรกมีจำนวน 17,878 ราย หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2544 ในเวลาเดียวกัน 12.15% พร้อมกันนี้ก็มีธุรกิจที่ของจดทะเบียนเพิ่มทุนอีก 3,388 ราย

ตัวเลขดังกล่าวข้างต้นคงไม่สามารถเป็นตัวชี้วัดเศรษฐกิจโดยรวมได้ 100% เพราะคงต้องดูปัจจัยองค์ประกอบและสถานการณ์ ที่เป็นจริงประกอบไปด้วย แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ณ วันนี้ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจของบ้านเรายังปกคลุมไว้ด้วยหมอกควันพิษของพิษภัยอันยาวนานและแสนสาหัสต่อไปเพราะหนี้เอ็นพีแอล ของสถานการณ์เงินก็ยังมีตัวเลขขาขึ้นอยู่ตลอด พร้อมกับมีสินทรัพย์รอการขายทั้งระบบสูงขึ้น 1.4 แสนล้านบาท ในขณะที่กำลังซื้อแทบไม่มีเหลืออยู่เลย

นี่คือภาพแห่งความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในประเทศของเราที่ทุกฝ่ายจะต้องระดมสรรพกำลังฟันฝ่าหันทัดภัยมืดทางเศรษฐกิจครั้งนี้ด้วยความเด็ดเดี่ยวจริงจัง มิใช่เพียงมาตรการกระตุ้นเป็นครั้งคราว โดยขาดจริงสำนึกร่วมของคนทั้งชาติ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายอัดฉีดเม็ดเงิน กระตุ้นเศรษฐกิจการระดมขายพันธบัตรช่วยชาติก็ดี ล้วนแล้วเกิดขึ้นมาจากนโยบายของผู้บริหารชาติบ้านเมืองทั้งสิ้น หากเราหันไปดูประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เกาหลีใต้ หรือมาเลเซียที่เคยประสบมรสุมวิกฤติเศรษฐกิจที่รุนแรงไม่น้อยไปกว่าประเทศเพื่อนบ้านเรา แต่ขณะนี้ภาวะโดยรวมของทั้งสองชาติได้เข้าโค้งสุดท้ายที่จะเข้าสู่เส้นชัยแล้ว ในขณะที่ประเทศของเรายังต้องวิ่งอีกหลายรอบกว่าจะเข้าโค้งสุดท้าย เพราะขาดการณรงค้ให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้มีจิตสำนึกร่วมในการผนึกกำลังกันด้วยมาตรการที่ต่อเนื่องจริงจัง จะเห็นได้จากยอดขายรถยนต์รุ่นล่าสุดคิวขาดลอคและการนิยมไปใช้เงินในต่างประเทศก็ยังพุ่งสูงมาโดยตลอดในห้วง 1-2 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า ประชาชนรวมทั้งนักการเมืองทุกระดับในขณะที่ภาวะการตกงาน ค่าครองชีพของคนทั้งประเทศทะยานสูงขึ้นโดยตลอด คลื่นใล้งทางธุรกิจสูงขึ้น พร้อมกับมีกลยุทธ์การดัดแปลงทางธุรกิจใหม่ๆ เกิดขึ้น มากมายจนเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและกฎหมายตามไม่ทัน

บทสรุปของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันจึงเป็นปริศนาท้าทายคนไทยทั้งประเทศต่อไป ว่าเรากำลังเดินทางฝ่าห้วงทิวมรณะ ไปสู่อาณาจักรแห่งความอยู่ดีกินดี ด้วย ตัวเลขและนโยบายสวยหรูเป็นรายวันแค่นั้นหรือ หากไม่ใช่รัฐบาลหรือที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะสภาที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ น่าจะต้องแสดงบทบาทที่นำคนทั้งประเทศว่าเราจะก้าวต่อไปด้วยความมั่นคงเข้มแข็งและร่นระยะทางอันคดเคี้ยวยาวนานนี้ได้อย่างไรและเมื่อใด (กรอบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ; กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2544)

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

รัฐบาลได้ดูแลให้การฟื้นฟูตัวของเศรษฐกิจเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทุกสาขา ซึ่งจะก่อให้เกิดฐานรายได้ด้านต่างๆ เช่น วิชาทกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การส่งออก การท่องเที่ยว และการบริการ เพื่อเปิดโอกาสให้ทรัพย์สินที่เสียหายในระบบเศรษฐกิจมีโอกาสสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านการส่งเสริม ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ในช่วงปี 2544 - 2549 กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้จัดทำของ กระทรวงฯ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 นโยบายภารกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ไว้ดังนี้

มาตรการเร่งด่วนระยะสั้น

1. เร่งรัดการจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยกระทรวง สนับสนุนในด้านความรู้สมัยใหม่ เทคนิคการผลิตและการบริหารจัดการ รวมทั้ง การนำสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่าย
2. ผลักดันการจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กรับปรับโครงสร้าง การบริหารงานของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม เพิ่มเงินทุนหมุนเวียนการลดอัตรา ดอกเบี้ยเงินกู้สนับสนุนการนำเครื่องจักรเพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์สินในการเพิ่มทุน
3. ให้ความช่วยเหลือเพื่อลดต้นทุนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม โดยจัดบริการ ปรับปรุงกระบวนการผลิต การบริหารจัดการ การลดต้นทุนพลังงาน การประหยัด พลังงาน
4. สนับสนุนการแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรม ด้วยการส่งเสริมเครื่อง จักรให้สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์สินในการกู้ยืม ผลักดันความร่วมมือกับธนาคารที่ให้ สินเชื่อแก่ SMEs เร่งปรับโครงสร้างการบริการเพิ่มสาขา และเพิ่มขีดความสามารถ พร้อมทั้งลดอัตราดอกเบี้ยของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.)
5. เร่งรัดการปรับโครงสร้างภาษีเพื่อช่วยลดต้นทุนและข้อเสียเปรียบในการแข่งขัน
6. ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยโรงงานและการมาตรฐานอุตสาหกรรมให้ทันสมัยเอื้อ ต่อ อุตสาหกรรม
7. เร่งรัดการดำเนินงานเพื่อปรับ โครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งด้านการผลิต การจัดการ อย่างต่อเนื่อง
8. พัฒนาสมรรถนะบุคลากรและองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อศักยภาพสนับสนุน ผู้ประกอบการรายใหม่ในธุรกิจอุตสาหกรรม SMEs

9. กำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบและเตรียมความพร้อมรับการเปิดเสรีทางการค้า ส่งเสริมภาคเอกชนโดยการให้ข้อมูลด้านการค้า การลงทุน ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

มาตรการระยะยาว

1. ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตในอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้อง ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ
2. เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน การปรับปรุงโครงสร้างการผลิตส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาให้สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมพื้นฐาน
3. สร้างความแข็งแกร่งให้กับอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพการพัฒนาและ ส่งเสริมให้ไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารและแปรรูปสินค้าเกษตรอุตสาหกรรม
4. พัฒนาอุตสาหกรรม SMEs ให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เช่น การ สนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา
5. ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงิน สนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินงานตลอดจน ระบบการค้าประกันสินเชื่อ เพื่อพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม SMEs
6. สนับสนุนและกำหนดมาตรฐานเพิ่มมูลค่าเพิ่มสินค้าอุตสาหกรรม เพื่อการแข่งขันและ การพัฒนาที่ยั่งยืน
7. สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในท้องถิ่น ชุมชน และภูมิภาคให้เกิดธุรกิจ อุตสาหกรรมจัดการที่เข้มแข็ง
8. ส่งเสริมการรับช่วงและเชื่อมโยงการผลิตระหว่างกิจการอุตสาหกรรมให้มีการ สนับสนุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกัน
9. กำกับดูแลสถานประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงภัย มีมลภาวะสูงตลอดจน ส่งเสริมและผลักดันการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประโยชน์เน้นการรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานประกอบธุรกิจ ตลอดจน ปรับปรุงมาตรฐานการจัดการมลพิษทางอากาศ ควบคุมคุณภาพอากาศ รวมทั้งบังคับ ใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดกับกิจการที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ
10. พัฒนาระบบสารสนเทศสถานะอุตสาหกรรมและกฎระเบียบมาตรการทางการค้าที่ เชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึงระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค
11. เร่งรัดการจัดตั้งสถาบันอิสระ เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม

- ส่งเสริมและขยายความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมและการลงทุนกับต่างประเทศ เพื่อสร้างพันธมิตรทางการค้าและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จัดทำให้มีกระบวนการประเมินผลการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

นโยบายและมาตรการเพื่อการส่งเสริมกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม

ก่อนอื่นเราคงจะต้องเข้าใจว่า SMEs เป็นภาพรวมของเศรษฐกิจไทยเสียก่อน เนื่องจาก SMEs มีจำนวนมากกว่า 95% ของผู้ประกอบการในประเทศทั้งหมดนอกจากนี้ SMEs ยังเป็นแหล่งจ้างงานมากถึง 74% ในภาคอุตสาหกรรม เพื่อความเข้าใจในภาวะเศรษฐกิจและนโยบายเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศจึงควรทราบเสียก่อนว่าวิกฤติการเงินมีผลกระทบต่อ SMEs ในภาคเศรษฐกิจอย่างไรบ้างผลกระทบมีดังต่อไปนี้ คือ

1. การถล่มสลายของอุปสงค์ Demand ในประเทศ
2. SMEs ขาดสภาพคล่อง Liquidity อย่างรุนแรง
3. ต้นทุนการผลิตสูงและภาระการชำระหนี้สูงมาก (การลดค่าเงินบาท)
4. มีปัญหาในความสามารถในการแข่งขันระยะยาว

ผลกระทบต่อเนื่องในภาคการเงิน

1. NPLs เพิ่มมากขึ้นธนาคาร ไม่ปล่อยสินเชื่อใหม่ เพราะกลัว NPLs เพิ่ม
2. ธนาคารมีขาดทุนจากการดำเนินงาน มีการตั้งสำรองหนี้สูญเพิ่มมากขึ้นตามระเบียบของทางการ
3. ขาดการลงทุนในโครงการดี ๆ ในภาคเศรษฐกิจจริง

นโยบาย + มาตรการส่งเสริม SMEs ภาคการผลิต การค้าและบริการ

วิธีช่วยเหลือ

1. การให้กู้ยืมเงินเชิงนโยบาย โดยรัฐผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เช่น IFCT บอช. ธกส. และ บสย. ปล่อยกู้เพื่อค้ำประกันสินเชื่อ แก่ SMEs เพื่อทดแทนและเสริมบทบาทการปล่อยสินเชื่อของสถาบันเอกชนที่อาจจะลดน้อยลงมาก เป็นการให้สินเชื่อบรรเทาสภาพคล่องระยะสั้นและสินเชื่อระยะยาวหรือให้กู้เงินเชิงนโยบายแก่ SMEs
2. ให้บริการที่ปรึกษาแก่ SMEs เช่น
 - ให้คำปรึกษาทางวิชาการ

ให้คำปรึกษาทางการเงิน เช่น การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (ตงป.เป็นผู้ให้บริการด้านนี้โดยเฉพาะ)

การจัดตั้งกองทุนเงินร่วมลงทุน Venture Capital Fund

การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้ความสำคัญ 5 แนวทาง คือ

1. สร้างผู้ประกอบการ SMEs ใหม่ (New SMEs Entrepreneurs) ให้มีขีดความสามารถและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยมีเป้าหมายชัดเจนทั้งจำนวนและคุณภาพในสาขาอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ (Strategic Sector)
2. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้า SMEs ให้ทันสมัยและมีเอกลักษณ์ที่สามารถผสมผสานกับการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงกับภูมิปัญญาชาวบ้าน
3. พัฒนากลไกและสร้างเครือข่ายด้านการตลาด การบริหารจัดการและการเงินที่ครบวงจรและมีความคล่องตัว
4. จัดให้มีศูนย์กลางตลาดในภูมิภาคเพื่อให้เกิดการกระจายสินค้า SMEs ให้เป็นที่ยอมรับกันมากขึ้น
5. ผลักดันให้มีกฎหมายวิสาหกิจชุมชนเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนรวมตัวกันเป็นเจ้าของ

การจัดการและการพัฒนาองค์กรเอกชน

SMEs จะต้องมีโครงสร้างขององค์กร Organization Chart ให้ชัดเจน เช่น โครงสร้างขององค์กรประกอบด้วยฝ่าย แผนก และหน่วยงานอะไรบ้าง แต่ละหน่วยงานมีหน้าที่รับผิดชอบอะไร รวมทั้งตำแหน่งผู้บริหารหลักๆ ขององค์กร โครงสร้างของคณะกรรมการและผู้ถือหุ้น

การจัดการจะต้องเป็นไปตามเป้าหมายของธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมาย การตลาด เป้าหมายทางการผลิต เป้าหมายทางการจัดการและเป้าหมายทางการเงิน

บุคลากรต้องให้มีการเข้ารับการฝึกอบรมให้มีความสามารถในการบริการ

ในกิจการอุตสาหกรรมที่เป็น SMEs หัวใจของปรับตัวของ SMEs อยู่ที่ผู้ประกอบการวิธการบริหารการจัดการจุดใหม่นี้ หมายถึง การใช้เทคโนโลยีและการปรับระบบงานใหม่อยู่ตลอดเวลา การเป็นนักพัฒนาซึ่งมุ่งจะสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย (Net Work) ในที่นี้จะขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจ แต่ละประเภทที่บริการหรือสินค้าที่มีความเชื่อมโยงกัน เครือข่ายตลาด เครือข่ายสาขา การประกอบการ SMEs นั้นมีข้อจำกัดทางด้านขนาด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องการเชื่อมโยงกับกิจการที่มีลักษณะเกื้อกูลกัน เพื่อให้เกิดความแข็งแกร่ง ฉะนั้นการพัฒนา SMEs ต้องเป็นนักบริหาร และนักจัดการที่ดีด้วย

SMEs ของไทยเรายังขาดการรวมกลุ่ม Cluster การรวมกลุ่มจะเป็นการรวมกลุ่มของผู้ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการแข่งขัน การตลาด การจัดการ การเงิน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในรูปการออกแบบร่วมกัน ร่วมกันผลิตตามความถนัดและร่วมกันจัดจำหน่าย ในผลิตภัณฑ์จะมีการจำหน่ายแบบชุด Set เพื่อเพิ่มมูลค่า Value Added ให้สูงขึ้น ตลาดมีความต้องการเพราะสวยงาม กลมกลืนกันทั้งรูปแบบและสีสันทัน

นอกจากรัฐจะให้ความสำคัญในการสร้าง SMEs ให้มีความเข้มแข็งด้วยการส่งเสริมในเรื่องต่างๆ แล้วยังช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้ที่ยังคิดริเริ่มทำธุรกิจมานานแล้วให้มีเงินทุนซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เริ่มตั้งแต่เงินทุนขนาดเล็กไปจนถึงเงินทุนขนาดใหญ่ผ่านทางสถาบันต่างๆ มากมาย แล้วแต่ละจะเลือกกันตามสะดวก มีวาทะของผู้นำชาติเพื่อนบ้านของเราคือสิงคโปร์ได้บอกกับผู้ที่ยังคิดจะทำธุรกิจว่า “ถ้าคุณยังมีเรี่ยวแรงอยู่ ก็จงรีบไปทำธุรกิจกันเสียเถิด แล้วรัฐบาลจะเป็นผู้หาเงินให้”

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ประเทศไทยถือเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเทศแรกที่ผลของวิกฤติทางเศรษฐกิจปรากฏขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากโครงสร้างโดยรวมของประเทศ ทั้งนี้ประเทศไทยอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมมาตั้งแต่ปี 2504 นับเกือบ 40 ปีแล้วนั้น ระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก จากระบบเศรษฐกิจที่มีภาคเกษตรเป็นหลักทั้งการผลิต รายได้และการจ้างงาน มาสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม การค้าและการบริการ ทั้งที่ภาคที่สร้างรายได้ส่วนใหญ่คิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 50% ของประชากรทั้งประเทศยังอยู่ในภาคเกษตรกรรม แต่รายได้ภาคเกษตรพื้นฐาน (ที่ยังไม่ได้รับการแปรรูป) มีน้อยมาก

แม้ว่านโยบายหลักในการสร้างรายได้และการพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทยจะพยายาม มุ่งเน้นความสำคัญของภาคอุตสาหกรรม แต่ภายใต้หลักการดังกล่าวส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางรายได้ระหว่างคนกลุ่มน้อยที่ร่ำรวยกับคนกลุ่มใหญ่ที่ยากจน ดังนั้น จากผลของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุล โดยเน้นการพัฒนาทางอุตสาหกรรมและละเลยภาคเกษตรกรรม ส่งผลโดยตรงต่อ รายได้ภาคเกษตรที่ลดน้อยลงไปทุกที ทั้งนี้ แนวคิดของการพัฒนาที่ไม่สมดุลกันนี้ เท่ากับเป็นการสะสมทุนอุตสาหกรรม โดยดูดซับมูลค่าส่วนเกินจากภาคเกษตรใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 : การแลกเปลี่ยนไม่เสมอภาคหรือการซื้อสินค้าเกษตรราคาถูกจากภาคชนบท และขายสินค้า อุตสาหกรรมราคาแพง ผลผลิตส่วนเกินที่ภาคเกษตรผลิตได้ก็จะถูกยักย้ายจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมผ่านกลไกตลาดที่ภาคอุตสาหกรรมมีอำนาจการซื้อในตลาดมากกว่า จึงทำให้การแลกเปลี่ยนไม่เสมอภาค โดยภาคเกษตรได้มูลค่าต่ำ แต่ภาคอุตสาหกรรมได้มูลค่าสูง

ลักษณะที่ 2 : แรงงานจากภาคเกษตรจะเคลื่อนย้ายจากภาคอุตสาหกรรม อันเนื่องจาก รายได้ภาคเกษตรได้ไม่พอเพียงเลี้ยงชีพ จึงต้องอพยพสู่ภาคอุตสาหกรรม ทำให้เกิดภาวะแรงงานล้นเกินในภาคอุตสาหกรรมกลายเป็นมีแรงงานสำรองจำนวนมาก ค่าจ้างแรงงานจึงถูกลง ทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีต้นทุนต่ำ กำไรสูง

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดและนโยบายของภาครัฐบาลที่สนับสนุนการพัฒนา อุตสาหกรรมมาโดยตลอดในขณะที่กำลังซื้อส่วนใหญ่ของประเทศยังมาจากภาคเกษตรซึ่งมีรายได้ต่ำ กำลังซื้อจึงเพิ่มช้ากว่าการผลิต นอกจากนี้ จำนวนแรงงานที่มีการย้ายจากภาคเกษตรมาเป็น อุตสาหกรรมแม้ว่าจะมีปริมาณที่มาก แต่ค่าแรงที่ได้รับกลับต่ำ กำลังซื้อในส่วนดังกล่าวของคนในประเทศจึงต่ำด้วย ซึ่งรัฐบาลหลายยุคได้พยายามที่จะหาทางออกโดยการสร้างกำลังซื้อของคนในประเทศทั้งหมด ซึ่งทางออกที่รัฐบาลมุ่งเน้นก็คือ การส่งออก เพื่อนำรายได้เข้ามาประเทศ แต่เนื่องจากตลาดโลกมุ่งเน้นการแข่งขันเสรีบนพื้นฐานของระบบทุนนิยม จึงทำให้สินค้าที่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้และบนพื้นฐานของการแข่งขันคือต้องพิจารณาที่คุณภาพของสินค้าและราคาเป็นหลัก

แต่จากการที่รัฐบาลต้องการส่งเสริมและมุ่งเน้นภาคอุตสาหกรรมในขณะที่ประเทศมิได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตอย่างจริงจัง ส่งผลให้ต้นทุนเทคโนโลยี ประเภทเครื่องจักรหรือวัตถุดิบบางชนิด ยังคงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ ต้นทุนจึงอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมากสินค้าที่ผลิตบางชนิดจึงมีคุณภาพที่ไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควรและเพื่อให้สินค้าที่ผลิตสามารถแข่งขันได้ผู้ผลิตจากภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จึงมุ่งเน้นที่ราคาของสินค้าที่ส่งออก โดยการลดต้นทุนในการผลิต ซึ่งก็คือการจ่ายค่าจ้างแรงงานให้ถูกที่สุดเท่าที่จะทำได้

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงควรจะมีการปรับเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลมาเป็นการพัฒนาที่สมดุลโดยพัฒนาการเกษตรควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรม พัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์ควบคู่ไปกับการกระจายรายได้อย่างสมดุล ส่งผลให้ภาคเกษตรซึ่งถือเป็นภาคกำลังซื้อส่วนใหญ่ของประเทศมีกำลังซื้อเพิ่มขึ้น แต่จนถึงปัจจุบันยังคงไม่มีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขไปในทางที่ถูก แต่ยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาแบบไม่สมดุลตลอดมา บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การนำเข้าเครื่องจักรราคาสูงเพื่อนำมาใช้ในการผลิตในภาคอุตสาหกรรม แม้จะทำให้ประเทศขาดดุลการค้าในระยะแรกแต่จะสร้างผลกำไรสามารถทำให้ผลการขาดดุลดังกล่าวลดลงจนประเทศมีการเกินดุล แต่ไม่ได้พิจารณาถึงพื้นฐานและประสิทธิภาพในการผลิตของภาคอุตสาหกรรมของประเทศทำให้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของประเทศที่ส่งออกไปขายนั้นไม่มีคุณภาพผลออกมาจึงตรงกันข้ามทำให้เงินสำรองของประเทศค่อยๆ ลดลง จนกระทั่งผลปรากฏในช่วงปี 2540 ที่เงินสำรองมีอยู่ไม่พอชำระหนี้ หลักประกันค่าเงินบาทลดลง จึงนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเงินและวิกฤติทางเศรษฐกิจ

ของประเทศในที่สุด (เนื้อหาในส่วนนี้จะเกี่ยวกับความเป็นมาของวิกฤติเศรษฐกิจระบบทุนนิยม การค้าเสรีและพหุติกรรมผู้บริโภค)

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันอยู่ในสภาวะปกติ ทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง ด้านสังคมทั่ว ๆ ไปของประเทศ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีจุดแข็งที่สำคัญ คือ

1. ไม่มีความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนา
2. สถาบันพระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติตนเป็นที่เคารพยกย่องของคนไทย
3. สถาบันครอบครัวให้ความเคารพผู้อาวุโส
4. คนไทยมีทัศนคติที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างที่สุด

จุดอ่อนของประเทศ คือ ขาดจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความซื่อสัตย์ ซึ่งนอกเหนือจากสิ่ง 5 แล้ว จะต้องประกอบด้วยการไม่เลือกปฏิบัติตามกฎหมายและทางธรรมเพื่อตัวเองและเพื่อพวกพ้องจะต้องละเว้นการคอร์รัปชัน จะต้องปฏิบัติอาชีพและหน้าที่โดยมุ่งมั่นขยันขันแข็งแข่งเต็มที่และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงานและผู้ได้บังคับบัญชา (รายงานผลการวิเคราะห์และสรุปผลการสัมมนา ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี)

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้เป็นสินของประชาชน

ปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้อยู่มาก ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนรายได้ของครัวเรือน ซึ่งมากกว่าร้อยละ 50 ของรายได้ครัวเรือนจะกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มคนรายได้เพียงร้อยละ 20 ของประเทศ ในขณะที่กลุ่มคนจนที่สุดร้อยละ 20 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 8 ของรายได้รวมทั้งหมด ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเมื่อต้องประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ การลดการจ้างงานลูกจ้างพนักงานในภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งทำให้จำนวนแรงงานประเภทรับค่าจ้างหรือเงินเดือนลดลง ในขณะที่จำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นนั้น แสดงว่าในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจได้เกิดการเคลื่อนแรงงานไปสู่ภาคเกษตรกรรมมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ทำให้แรงงานที่เคลื่อนย้ายไปสู่ภาคเกษตรกรรมที่ไม่มีเงินทุนพอในการจะทำการเกษตรหรือบุคคลที่ต้องการจะลงทุนทำธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือธุรกิจขนาดเล็ก จำต้องหาแหล่งเงินทุนจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารเพื่อการเกษตร กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือการกู้เงินนอกระบบของนายทุน เป็นต้น การกู้เงินต่างๆ มาลงทุนหากผลที่ออกมาเป็นลบ ก็อาจจะก่อให้เกิดการเป็นหนี้สินตามมาและจะทำให้มีการกู้เงินหลายทางเพื่อโปะหนี้ ทำให้เกิดภาวะหนี้สินหมุนเวียน (กรอบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ; กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2544)

ตั้งแต่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจในต้นปี 2540 เป็นต้นมา ภาคเศรษฐกิจการเงินของไทยได้รับผลกระทบอย่างมากทั้งจากปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การเสื่อมลงของมูลค่าทรัพย์สินปัญหาการขาดสภาพคล่อง ฯลฯ ดังนั้นคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) ได้มีมติให้มีการปรับโครงสร้างหนี้หรือการประนอมหนี้เป็นการเร่งด่วนสำหรับประชาชนไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขกฎระเบียบและกฎหมายต่างๆ การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการจำหน่ายหนี้สูญ ฯลฯ (รายงานประจำปี 2542 : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน)

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทมีแนวโน้มที่ลดลง ในอดีตความเข้มแข็งในท้องถิ่นชนบทอยู่ในขั้นเข้มแข็งมาก ประชาชนมีความสามัคคี มีความร่วมมือกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่แน่นแฟ้น ในขณะที่ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีก็ขยายขึ้นเรื่อยๆ การแก่งแย่งแข่งขันก็มีบทบาทเข้มข้นขึ้นเช่นกัน จึงทำให้ท้องถิ่นชนบทได้รับอิทธิพลจากสิ่งเหล่านั้น คนชนบทเริ่มขาดความสามัคคี ขาดความร่วมมือ แก่งแย่งแข่งขันเพื่อความอยู่รอด ความสัมพันธ์แบบเครือญาติลดลง มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่บ่งบอกความเป็นชนบทเริ่มเลือนลาง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์กำลังถูกกลบเลือน ความเข้มแข็งของท้องถิ่นเริ่มลดลง ขณะที่ความอ่อนแอกำลังเพิ่มขึ้น

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่เปิดเสรีทางการค้า อิทธิพลจากต่างชาติขยายตัวเพิ่มขึ้น ประกอบกับความทันสมัยของเทคโนโลยี การคมนาคม และการสื่อสาร จึงทำให้ประเทศไทยได้รับกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศด้วย โดยเฉพาะเยาวชนของชาติในปัจจุบันนี้ที่มีค่านิยมของนอกรจนทำให้เกิดเป็นแฟชั่น และไม่เฉพาะเยาวชนเท่านั้นที่มีค่านิยมของนอกรยังรวมไปถึงคนทุกรุ่นทุกวัยและคนทุกชนชั้น และในปัจจุบันนี้สินค้าจากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นของใช้ เสื้อผ้าและอาหาร ต่างก็เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเรามาก จนทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ๆ ขึ้นมา เช่น การใช้คำพูดที่มักนิยมพูดภาษาไทยคำพูดอังกฤษคำ และวัฒนธรรมการกินที่เดี๋ยวนี้มักนิยมอาหารประเภท ฟาสต์ฟู้ด เช่น พิซซ่า ไก่ทอด KFC เหล่านี้เป็นต้น ในขณะที่ปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่ที่รับวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาจนทำให้สืบวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ที่เป็นของคนไทยเองเกือบหมดสิ้น หากคนไทยไม่หันกลับมาปรับวิถีชีวิตของคนไทยเองแล้ว ประเทศไทยและคนไทยเองก็คงได้ตกเป็นเมืองขึ้นทางวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศโดยสิ้นเชิง

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

เมื่อสมัยก่อนได้มีผู้คนที่ย้ายถิ่นฐานจากจอหอเข้ามาอยู่ที่บึงทับช้าง ได้เข้ามาทำเกษตรกรรมและทำการค้าขาย แล้วเมื่อเกิดการขยายตัวของประชากรเพิ่มมากขึ้น ก็ทำให้มีการแยกตัวออกมาของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งเพื่อจะหาทำเลที่ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ แล้วก็ได้ที่ตั้งถิ่นฐานแหล่งใหม่ที่มีบึงขนาดใหญ่ที่สามารถใช้ในการทำการเกษตรและอุปโภคบริโภคได้ตลอดทั้งปี ซึ่งก็คือบึงทับช้างในปัจจุบันแล้วต่อมาก็ได้มีกลุ่มคนอีกหลายกลุ่มเข้ามาอาศัยอยู่ที่หลังจากกลุ่มคนเล็กๆ ก็ได้ขยายตัวเป็นชุมชนหนึ่งชุมชน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ลักษณะประชากร

หมู่บ้านบึงทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบล จอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประชากรในหมู่บ้านมีครัวเรือน 135 ครอบครั้ว มีบ้าน 135 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 671 คน ชาย 339 คน หญิง 332 คน

จำนวนประชากรของหมู่บ้านบึงทับช้างที่จำแนกตามช่วงอายุ

ประชากรวัย 1 วัน - 3 ปีเต็ม	จำนวน	33	คน
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	จำนวน	42	คน
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	จำนวน	62	คน
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	จำนวน	26	คน
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	จำนวน	38	คน
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	จำนวน	367	คน
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน	59	คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน	45	คน

ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีฐานะยากจนไม่มีผู้อุปการะในหมู่บ้านมี 5 คน

ปัจจุบันได้รับการสงเคราะห์จากรัฐ จำนวน 7 คน

ในหมู่บ้านมีคนพิการ จำนวน 1 คน

คนพิการ ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 1 คน

ระบบนิเวศน์ของชุมชน

ทำเลที่ตั้ง

มีบึงขนาดใหญ่ สามารถใช้ได้ตลอดทั้งปี มีพื้นที่ที่สามารถทำการเกษตรและพื้นที่ที่โล่งที่เป็นทุ่งหญ้าสามารถใช้เลี้ยงสัตว์ได้ เช่น วัว ควาย

อาณาเขตติดต่อสภาพที่ดิน

ทางทิศเหนือติดกับตำบลโลกสูง

ทางทิศตะวันตกติดกับตำบลหมื่นไวย และตำบลบ้านเกาะ

ทางทิศตะวันออกติดกับตำบลตลาด

ทางทิศใต้ติดกับตำบลหมื่นไวยและบ้านพุดซา

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

เมื่อสมัยก่อนพื้นที่บริเวณบ้านบึงทับช้างจะเป็นป่าไม้เต็งรัง แต่ในปัจจุบันได้มีการโค่นและถากถางเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นพื้นที่ทำการเกษตรจนเกือบหมด

มีพื้นที่สาธารณะอยู่ที่บริเวณรอบบึงทับช้าง

แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

คือบึงทับช้าง ที่มีชื่อเรียกว่า บึงทับช้างเพราะในสมัยนั้นเจ้าอนุวงศ์แห่งกรุงเวียงจันทร์ยกทัพมาและมาตั้งค่ายพักแรมบริเวณนี้ โดยให้เป็นที่พักของทับช้างเพราะมีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากเป็นที่ตั้งของทัพช้างจึงกลายเป็นชื่อเรียกต่อกันมาว่า “บึงทับช้าง” และเป็นแหล่งบริโภคน้ำในปัจจุบัน

ระบบสาธารณูปโภค

- ถนนเริ่มแรกเป็นดินทราย

พ.ศ.2530 ได้งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล ทำเป็นถนนลูกรังยาว 190 เมตร

พ.ศ.2541 เป็นถนนลาดยาง ยาว 402 เมตร

พ.ศ.2542 เป็นถนนคอนกรีตยาว 402 เมตร

- ระบบไฟฟ้า

ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ.2535

- ระบบประปา

ประปาเข้าสู่หมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ.2536 ระบบประปาของหมู่บ้านจากบึงทับช้าง

- โรงเรียนและการศึกษา-

- โรงเรียน

ในหมู่บ้านมีโรงเรียนตั้งอยู่ โรงเรียนบ้านบึงทับช้าง

ในอดีตประชากรส่วนใหญ่จะจบแค่ชั้น ป.4 แต่ในปัจจุบันผู้คนในหมู่บ้านได้รับโอกาสเรียนในระดับที่สูงขึ้น

- สุขภาพอนามัย

ในหมู่บ้านไม่มีสถานอนามัยตั้งอยู่ ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยเล็กๆ น้อยๆ ก็จะไปสถานีนอนามัยประจำตำบลซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่บ้านบึงทับช้างพัฒนา แต่คนในหมู่บ้านบึงทับช้างส่วนใหญ่ได้ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและครอบครัวกันเป็นอย่างดี และก็มีแพทย์ประจำตำบลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านบึงทับช้างที่คอยให้คำปรึกษาและดูแลสุขภาพของคนในหมู่บ้านเพราะฉะนั้นคนในหมู่บ้านบึงทับช้างจึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องสุขภาพกันเท่าไรนัก

การเมืองการปกครองและผู้นำ

การปกครองของหมู่บ้านบึงทับช้างจะเป็นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยในลักษณะพี่น้องและเครือญาติ

ผู้นำของหมู่บ้านก็จะเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความนับถือ คือ ผู้ใหญ่บ้านประธานกองทุนหมู่บ้าน (กทบ.) ที่ได้รับการเลือกตั้งและความไว้วางใจของคนในหมู่บ้านให้ทำหน้าที่และเป็น ตัวแทนของชาวบ้าน

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำการเกษตร เลี้ยงวัว ความ หมูและไก่พันธ์ พื้นบ้านและอาชีพจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมแล้วยังมีชาวบ้านอีกบางส่วนที่ยังคงทำอาชีพดั้งเดิมที่มีการสืบทอดต่อกันมาจากรบรรพบุรุษคือการตีมีด หัวจอบ หัวเสียม กรรไกรตัดหมาก แต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะทำกันแค่ตีกรรไกรตัดหมากเพียงอย่างเดียวการตีกรรไกรตัดหมากนี้จะมีการทำหลังจากทำนาแล้ว

การประกอบอาชีพ

อาชีพ	จำนวนครอบครัว	
รับราชการ	จำนวน	3 ครอบครัว
ทำนา	จำนวน	119 ครอบครัว
ค้าขาย	จำนวน	12 ครอบครัว
รับจ้าง	จำนวน	119 ครอบครัว
เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย ไก่บ้าน หมู	จำนวน	27 ครอบครัว
อุตสาหกรรมในครอบครัว เช่น ทำเจดีย์ ตีกรรไกรตัดหมาก , ช่างฝีมือ	จำนวน	20 ครอบครัว

รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัวโดยสรุปทั้งหมด (ประมาณ)

รายได้ต่อปี	จำนวนครอบครัว		
10,001 – 20,000 บาท	มี	70	ครอบครัว
20,001 – 30,000 บาท	มี	31	ครอบครัว
30,001 – 50,000 บาท	มี	35	ครอบครัว
50,001 – 100,000 บาท	มี	100	ครอบครัว

ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง

จำนวนที่ดินต่อไร่	จำนวนครอบครัว		
1 – 5 ไร่	จำนวน	17	ครอบครัว
6 – 10 ไร่	จำนวน	3	ครอบครัว
11 – 12 ไร่	จำนวน	2	ครอบครัว

ผู้มีอาชีพทำนาแต่ไม่มีที่ดินของตัวเอง	จำนวน	28	ครอบครัว
ในหมู่บ้านมีพื้นที่ทำการเกษตรมีทั้งหมด	จำนวน	600	ไร่
แบ่งออกเป็น			
ที่นา	จำนวน	300	ไร่
ที่สวน	จำนวน	200	ไร่
พื้นที่ใช้เลี้ยงสัตว์	จำนวน	100	ไร่
ปัจจุบันมีป่าไม้ คือป่าสงวน	จำนวน	100	ไร่

ราษฎรในหมู่บ้านเป็นหนี้สินสถาบันการเงินของรัฐ (เช่น ชกส./ กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน / สขตจ.) จำนวน 119 ครอบครัวต่อหัว 50,000 บาท เป็นเงินรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,380,000 บาท

ในหมู่บ้านแต่ละปีสามารถเก็บภาษีต่างๆ เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีร้านค้า ฯลฯ ได้ปีละ 3,316 บาท

1.2.4 ด้านวัฒนธรรมประเพณี

ในหมู่บ้านบึงทับช้างนี้มีวัดหรือสถานที่ที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตั้งอยู่ในบริเวณหมู่บ้านเลย ถิ่นวลาจะมีการทำบุญหรืองานประเพณีต่างๆ ชาวบ้านในหมู่บ้านบึงทับช้างก็จะพากันไปที่วัดในหมู่บ้าน

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จุดเด่น ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนและบุคคลทั่วไปพบว่าส่วนสมาชิกในการให้ความเห็นชอบระเบียบ หลักการดำเนินงานที่ใช้ ภูมิปัญญาและคุณค่ากำหนดขนาดตนเอง การใช้กองทุนส่งเสริมสวัสดิการชุมชน

จุดด้อย มีบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

2. เงิน 1 ล้านบาท

จุดเด่น เป็นเงินกองทุนที่เข้ามาช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีเงินในการนำไปหมุนเวียนประกอบอาชีพ ทำให้ครอบครัวมีรายได้ มีการสร้างอาชีพ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจหมู่บ้านดีขึ้น มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น

จุดด้อย ประชาชนต้องคอยความช่วยเหลือจากรัฐ

3. คณะกรรมการหมู่บ้าน

จุดเด่น คณะกรรมการจะต้องปฏิบัติงานการบริหารกองทุน ด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่กระเปียบของกองทุนเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ให้โอกาสช่วยเหลือแก่คนยากจนในการกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพและติดตามให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาอุปสรรค

จุดด้อย มีคณะกรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจระเบียบ ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ในการบริหารกองทุนที่ชัดเจน

4. ผู้สมัครขอกู้

จุดเด่น จะต้องมีคุณสมบัติ รับผิดชอบ มีความเอื้อเพื่อเห็นอกเห็นใจกัน เมื่อได้กู้ยืมเงินแล้วต้องนำไปประกอบอาชีพให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการชำระเงินคืนตามกำหนด

จุดด้อย สมาชิกบางรายไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินตามโครงการที่เสนอกองทุนไป

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน

จุดเด่น คือ การยอมรับและปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน เป็นการสร้างวินัยทางการเงินให้สมาชิกในชุมชน ด้วยการให้สมาชิกเคารพระเบียบกองทุนที่ร่วมกันสร้างขึ้น

จุดด้อย คือ ชาวบ้านยังขาดความตั้งใจในการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพของ ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นไปตามลักษณะธรรมชาติ ทำเพื่อบริโภคเป็นหลัก มีค่านิยมที่ยึดความสะดวกสบาย หากกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปแล้ว ไม่มีความตั้งใจจริงก็จะทำให้ไม่มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่จะมีหนี้เพิ่ม

2. กระบวนการทำบัญชีของกองทุน

จุดเด่น การจัดทำบัญชีของกองทุน มีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย บัญชีเงินออมทรัพย์ในแต่ละเดือน ทำให้สามารถตรวจสอบค่าใช้จ่ายเงินของกองทุนได้ เกิดความโปร่งใสของกองทุน

จุดด้อย ระบบการจัดทำบัญชีอาจยังไม่ถูกต้องตามแบบหรือสมบูรณ์มากนัก เพราะเป็นเรื่องละเอียด ผู้มีหน้าที่จัดทำไม่เคยมีความรู้มาก่อน

3. กระบวนการรับชำระหนี้

จุดเด่น ได้มีการกำหนดให้นำดอกเบี้ยยมาส่งคืนกับคณะกรรมการกองทุน ส่วนเงินต้นให้ชำระกับธนาคารโดยตรง

จุดด้อย เมื่อครบกำหนดส่งคืนเงินต้น งวดรายเดือน ผู้กู้จะส่งไม่ตรงกำหนด ไม่ตรงเวลา

4. กระบวนการช่วยเหลือภาค

จุดเด่น เกิดการสร้างงานสร้างธุรกิจใหม่ๆ ทำให้มีรายได้เพิ่ม สามารถหาที่รองรับผลผลิตเพื่อจำหน่ายได้

จุดด้อย สินค้าและผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านยังไม่มีตลาดรองรับแน่นอน ไม่สามารถกำหนดราคาได้ การกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อไปลงทุนอาจขาดทุนได้ ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถชำระเงินคืนได้

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า มีผู้กู้จำนวน 84 ราย เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 1 ล้านบาท
2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า มีสมาชิกทั้งหมด 84 ราย มีผู้กู้เงินกองทุนจำนวน 84 ราย ตามโครงการเป็นทุนประกอบอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ สดรายจ่าย
3. ผลกระทบโดยอ้อม ประสพการณ์ที่สมาชิกได้รับ ทำให้คนที่มิกระเปียบในการดำเนินชีวิตมากขึ้น รู้จักวางแผนในการใช้เงิน ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนในปัจจุบัน

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. สมาชิกผู้กู้

จุดเด่น หากความรู้เพิ่มเติมในการประกอบอาชีพ ทำให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า

จุดด้อย ชาวบ้านขาดความรู้ โดยเฉพาะการศึกษา น้อยทำให้ขาดความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและขาดการรวมกลุ่มถึงแม้จะมีกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านแต่ยังเป็นการเริ่มต้น ยังขาดความรู้ความเข้าใจการประสานงานกัน เกื้อหนุนกัน ทำให้เกิดการแข่งขันกันเอง ส่วนหนึ่งยังว่างงานทำให้เป็นการะในครอบครัวทำให้รายจ่ายเพิ่มขึ้น แต่ยังคงขาดรายได้เพราะคุ้นเคยกับการรับจ้างเป็นหลัก

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

1. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน

จุดเด่น ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะไม่นำเงินผู้ไปลงทุนประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ แต่จะผู้ไปใช้ในกิจการอื่นด้วย เช่น ชำระหนี้สินเดิม เอาไปสร้างบ้าน หรือเพื่อบริโภค

จุดด้อย บางคนเป็นหนี้ ธกส. หนี้โครงการธนาคารเพื่อประชาชน หนี้กองทุนเงินล้านในคนเดียวกัน ก่อให้เกิดปัญหาเมื่อครบวาระการใช้หนี้คืน เพราะไม่มีรายได้พอที่จะชำระหนี้

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1. การหาวัตถุประสงค์ที่ดี

จุดเด่น วัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพของสมาชิก เพื่อประเมินความสำเร็จในการประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุน ประเมินผลผลิตและรายได้ที่จะสามารถนำมาคืนกองทุนเพื่อเป็นเงินหมุนเวียนต่อไป

จุดด้อย วัตถุประสงค์ที่ใช้อาจขายได้ราคาต่ำ ต้องประสบผลการขาดทุน

2. การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย

จุดเด่น เพื่อนำเงินมาเพิ่มเติมในการลงทุนประกอบอาชีพในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า ทำให้ครอบครัวมีรายได้มากขึ้น

จุดด้อย สมาชิกบางคนไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการที่เสนอกองทุนไป

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1. ผลโดยตรง

จุดเด่น ผู้กู้จำนวน 84 ราย นำเงินไปลงทุนตามวัตถุประสงค์ของโครงการ บางคนเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัว

จุดด้อย ผู้กู้บางคนนำเงินไปลงทุนเพื่อการอื่น

2. ผลกระทบโดยตรง

จุดเด่น ผู้ผู้ได้ขยายกิจการเพราะนำเงินไปลงทุนในอาชีพเดิมที่มีอยู่แล้ว ทำให้ครอบครัวมีรายได้อีกมากขึ้น ไม่ขัดสนและยังมีเงินเก็บไว้ลงทุนอีก

3. ผลกระทบโดยอ้อม

จุดเด่น ผู้ผู้มีการพึ่งตนเอง ทำให้รู้จักการใช้เงินที่ระมัดระวังแบบแผนมากขึ้น ไม่ให้ขาดทุน อยู่ในสังคมชุมชนได้อย่างมีความสุข

3. ผลการทดลองวิธีใหม่ (ไม่มี)

4. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ขอผู้

การประมวลเทคนิควิธีการดำเนินกิจการหมายถึง การจัดกลุ่มผู้ผู้ที่ทำการเดียวกันให้คิดกระบวนการวิธีทำงานที่ดีในแนวคิดเชิงระบบ ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตที่ดีนั้นจะต้องทำอย่างไร

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้อาชีพ จำแนกได้เป็น 8 กลุ่มอาชีพ คือ

1. เลี้ยงวัว , กระบือ	31	คน
2. ค้าขาย	19	คน
3. ค้าบริการ	9	คน
4. อุตสาหกรรมครัวเรือน	10	คน
5. แปรรูปผลผลิตกลุ่ม	5	คน
6. อุตสาหกรรมกลุ่ม	3	คน

4.1 อาชีพเลี้ยงวัว , ควาย ปัจจัยนำเข้าที่ดี ชื่อวัวและควายมาเพิ่ม จากเดิมที่มีอยู่แล้วเพื่อขยายพันธุ์

- กระบวนการที่ดี คือ การเลี้ยงไม่ยุ่งยากไม่ต้องซื้อหัวอาหาร เพราะนำไปเลี้ยงในทุ่งหญ้าให้วัว ควายหากินเองตามธรรมชาติ
- ผลผลิตที่ได้ด้านคุณภาพ คือ วัว ควายไม่มีโรคภัย โดและขยายพันธุ์เร็วและขายได้ราคาดี

4.2 อาชีพค้าขายปัจจัยนำเข้าที่ดีชื่อของเข้าร้านเพื่อจำหน่าย

- กระบวนการที่ดี คือ ชื่อของตามห้างที่ขายสินค้าราคาถูก

- ผลผลิตที่ได้ด้านคุณภาพ คือ ขายของได้เรื่อยๆ และได้กำไรพอสมควร

4.3 ด้านบริการ

- มีเครื่องมือในการประกอบอาชีพเสริมสวย
- บริการที่ดีจึงมีลูกค้าในหมู่บ้านมาใช้บริการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

4.4 อุตสาหกรรมครัวเรือน

- กระบวนการที่ดี คือ มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในครอบครัวอย่างเป็นระบบ
- ผลผลิตที่ได้ด้านคุณภาพ ได้งานที่มีคุณภาพตรงตามกลุ่มเป้าหมาย

4.5 แปรรูปผลผลิต

- กระบวนการที่ดี คือ จะมีการผลิตตามจำนวนหรือตามรูปแบบที่ลูกค้าต้องการ
- ผลผลิตที่ได้ด้านคุณภาพ คือ จะมีลูกค้าหรือพ่อค้ากลางมารับซื้อถึงที่

4.6 อุตสาหกรรมกลุ่ม

- กระบวนการที่ดี คือ ทำตามความต้องการของลูกค้าหรือออกแบบให้ลูกค้า
- ผลผลิตที่ได้ด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ งานที่ออกมาเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย คือ ลูกค้าได้สิ่งที่ต้องการและเป็นสิ่งที่พอใจ ส่วนผู้รับจ้างก็ได้ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินและความภูมิใจ

5. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการจากกองทุนและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.1 ผลที่เกิดจากการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่าบทบาทของสตรีในการร่วมพัฒนาจะเห็นได้ว่าในระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับสตรีในการมีบทบาทร่วมในการจัดการเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ในระเบียบว่าดังนี้

“ให้กองทุนแต่ละทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วยกรรมการทั้งหญิงชาย ในสัดส่วนเท่าเทียมกัน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเอง โดยสมาชิกซึ่งกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง”

5.2 ผลที่เกิดจากหนี้สินเดิมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่มีต่อเงินกองทุนพบว่า ในสภาพความจริงผู้กู้ที่อยู่ในชุมชนแต่ละชุมชน คือ ลูกหนี้ ธกส. ที่ขอพักชำระหนี้ตามนโยบายรัฐบาลและยังเป็นลูกหนี้ธนาคารออมสินในโครงการธนาคารประชาชน คนเดียวกันนี้อาจเป็นลูกหนี้ในโครงการ กขคจ.และคนเดียวกันนี้อาจเป็นลูกหนี้ในโครงการกองทุนต่างๆ ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น UNDP กรม

ประชาสงเคราะห์ คนเดียวกันนี้อาจเป็นลูกหนี้เงินนอกระบบของนายทุนในระดับ ชุมชน คนเดียวกันนี้อาจเป็นผู้ปกครองกู้เงินเพื่อการศึกษาและคนเดียวกันนี้ได้รับเงินช่วยเหลือเมนู 5, เมนู 4 หรือเมนูอื่นๆ ในกองทุนชุมชนเพื่อสังคมหรือกองทุน SIF นี้คือความจริง สิ่งที่ชาวบ้านเรียนรู้ คือ วิธีการหมุนเวียนเช่นเดียวกับนักรูกระบบเงินหมุนที่กำลังจะเกิดปรากฏการณ์เดียวกัน คือ ขาดสภาพคล่องเพียงแต่ต่างกันที่การขาดสภาพคล่องในระดับชุมชนจะขยายในวงกว้าง หากรัฐบาลไม่หามาตรการรองรับในด้านตลาดรองรับสินค้าจากชุมชน แต่กระแสในชุมชนกล่าวกันว่า เงินล้านนี้รัฐบาลตั้งใจให้ชาวบ้านอยู่แล้วหากสูญก็ไม่ส่งผลกระทบ เพราะเป็นเงินในมาตรการเดียวกับเงินมียาว่า ต่างกันแต่ที่มาเป็นเงินกู้ในประเทศเท่านั้น (กู้อาชนาการ ออมสิน)

6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

6.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้ง 5 ข้อ พบว่า

- 6.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า บ้านบึงทับช้างได้รับอนุมัติเงินกองทุน 1 ล้านบาทเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2544 โดยใช้ชื่อบัญชีว่า “กองทุนบ้านบึงทับช้าง” บัญชีเลขที่ 06-4301-20-188902-1 มีสมาชิกทั้งหมด 84 ราย ได้รับอนุมัติเงินกู้ 84 ราย เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย
- 6.1.2 ระบบกองทุนพบว่า บ้านบึงทับช้างมีคณะกรรมการจำนวน 15 คน ส่วนการร้งระเบียบกองทุนประชาชนมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการช่วยกันสร้างระเบียบกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้างหมู่ 2 ขึ้นมา เป็นลายลักษณ์อักษรที่สามารถนำมาปฏิบัติตามกฎระเบียบในการบริหารกองทุนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป
- 6.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า ประชาชนรู้จักพึ่งพาตนเองให้คิดเป็น ทำเป็น สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครอบครัวและได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญาของตนเอง รักษาเงินกองทุนด้วยตัวเอง มีสิ่งจะมีจิตสำนึกที่ดี เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้อันกับสมาชิกในกองทุน ที่ประกอบอาชีพเดียวกันทำให้ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 6.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านเข้าใจ หลักการและวิธีการ ในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเพิ่มผลผลิต รู้จัก

วางแผนพัฒนาอาชีพให้มั่นคงมีรายได้ มีเงินเลี้ยงชีพอย่างเพียงพอ รู้จักใช้แรงงานภายในหมู่บ้านและจัดหาตลาดจำหน่าย โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางและไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบในอัตราดอกเบี้ยที่สูง

- 6.1.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า ภาพรวมของหมู่บ้านบึงทับช้างมีความเจริญยิ่งขึ้น เพราะถนนจากเดิมเป็นถนนลาดยางแต่ใจปัจจุบันเป็นถนนคอนกรีต มีรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์มากขึ้น ชาวบ้านมีงานทำเป็นหลักเป็นแหล่ง มีโอกาสได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น

6.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

6.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง โดยการจัดเวทีประชาคม จำนวน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน มีองค์กร 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มผู้เงินกองทุน 2. กลุ่มสตรีแม่บ้าน 3. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและชาวบ้านทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

6.2.2 ปัจจัยทางลบ

เมื่อครบกำหนดระยะเวลาส่งเงินกู้คืนกองทุนอาจจะมีสมาชิกบางรายที่ชำระเงินกู้ไม่ตรงตามกำหนดของระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

6.3 ความเข้มแข็ง

การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า ได้มีการไปศึกษางานเกี่ยวกับการดำเนินกิจการต่างๆ นอกพื้นที่ทั้งที่ใกล้และไกล เพื่อนำมาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ในกองทุนในหมู่บ้านหรือทำตามแบบอย่างกองทุนที่ประสบผลสำเร็จ

- 6.3.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด

แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านบึงทับช้าง

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ใช้วัด		
1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	(/) มาก	() ปานกลาง	() น้อย
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	() มาก	(/) ปานกลาง	() น้อย
3. ยกย่องคนทำความดี	(/) มาก	() ปานกลาง	() น้อย
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและ	(/) มาก	() ปานกลาง	() น้อย

กัน			
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	☐ ใช่	☐ ไม่ใช่	
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	☐ เพิ่มขึ้น	☐ ลดลง	☐ เท่าเดิม
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน	☐ เพิ่มขึ้น	☐ ลดลง	☐ เท่าเดิม
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน	☐ เพิ่มขึ้น	☐ ลดลง	☐ เท่าเดิม
9. ในชุมชนมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนประจำ โดยการประชุมหรือเสวนา	☒ เพิ่มขึ้น	☐ ลดลง	☐ เท่าเดิม
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส	☐ เพิ่มขึ้น	☐ ลดลง	☐ เท่าเดิม
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	☒ ใช่	☐ ไม่ใช่	☐ ไม่แน่ใจ
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน	☒ ใช่	☐ ไม่ใช่	☐ ไม่แน่ใจ

6.3.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่าประชาชนในหมู่บ้านมีความสามัคคีและความซื่อสัตย์ปานกลาง ยกย่องคนที่ทำความดี นำความเจริญมาให้หมู่บ้าน ครอบครัวมีความอบอุ่นหรือการฟังความคิดเห็นของสมาชิกปานกลาง การหาความรู้เพิ่มเติมหรือกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านน้อยมาก มีผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถน้อย และไม่มีแผนงานโดยสมาชิกชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่มีน้อยมาก อีกทั้งยังไม่มีการลงทุนที่จะให้การช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสเลย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุป อภิปรายผล

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 สรุป อภิปรายผล

สรุป

จากการติดตามและประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านบึงทับช้าง หมู่ 7 สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านบึงทับช้าง หมู่ 7

1.1.1 เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครอบครัว

1.1.2 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.1.3 มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.1.4 ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

1.2 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชนบ้านบึงทับช้าง หมู่ 7 และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด

1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายในการดำเนิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน

1.4 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายขององค์กรเพื่อการเรียนรู้และเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านและตำบล

2. วิธีดำเนินการ

2.1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง โดยใช้ชีพท์โมเดล วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่ทำการเก็บ ข้อมูล

2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจาก บร. ต่างๆ และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องมาประมวล สังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็น

3. ผลการดำเนินงาน

กองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง มีคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด 15 คน มีสมาชิก 144 ราย อนุมัติให้กู้ไปแล้วทั้งสิ้น 1 ล้านบาท มีกลุ่มอาชีพทั้งหมด 6 กลุ่มอาชีพ

อภิปราย

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง ได้แก่

วัตถุประสงค์ ข้อ 1 การเกิดกองทุนของหมู่บ้านบึงทับช้าง เกิดจากความร่วมมือของคน ใน ชุมชนและมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมกันมากขึ้น

วัตถุประสงค์ ข้อ 2 การมีระบบบริหารกองทุนหมู่บ้านบึงทับช้าง มีการตั้งคณะกรรมการ บริหาร กองทุนและมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

วัตถุประสงค์ ข้อ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง กองทุนบ้านบึงทับช้างเปิด โอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

วัตถุประสงค์ ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนบ้านบึงทับ ช้าง มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน

วัตถุประสงค์ ข้อ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนบ้าน บึงทับช้าง มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 ประสบการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาก่อนจึง ได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิด ปัญหาซ้ำซาก

2.1.2 ประเพณีทางสังคมของชาวบ้านที่ปฏิบัติต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงความคิด ความเอื้ออาทรและความ

ร่วมมือของชาวบ้านในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

- 2.1.3 หมู่บ้านที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่ อยู่ในทำเลตั้งใกล้กับอำเภอ มีโครงสร้างพื้นฐานในเกณฑ์ดี เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ทำให้มีข้อดีด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถนำผลผลิตออกสู่ตลาดได้สะดวก

2.2 ปัจจัยด้านลบ

- 2.2.1 คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะอันสั้น
- 2.2.2 สินค้าและผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน ยังไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน ไม่สามารถกำหนดราคาได้ การกู้ยืมเงินไปลงทุนอาจขาดทุนได้
- 2.2.3 การช่วยเหลือจากส่วนราชการมีน้อย ทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนา ส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนในเรื่องอาชีพและรายได้ยังน้อย ทำให้ขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
- 2.2.4 ขาดการรวมกลุ่มถึงแม้จะมีกลุ่มอาชีพต่างๆ ในหมู่บ้านแต่ยังเป็นการเริ่มต้นยังขาดความรู้ความเข้าใจในการประสานงานเกื้อหนุนกัน ทำให้เกิดการแข่งขันกันเอง

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนามผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในหมู่บ้านได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้ประกอบการอาชีพ กลุ่มคุ้มครองผู้บริโภค เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

คนในชุมชนมีการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน อีกทั้งมีโอกาสดูหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อต่างๆ

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

- 5.1 ผลโดยตรง เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้ยืมเงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้นเมื่อครบกำหนดส่งเงินคืนกองทุน

- 5.2 ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดเบียดภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน
- 5.3 ผลกระทบโดยอ้อม วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน ฯ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรขยายเวลาส่งคืนเงินต้นออกไปอีก เพราะบางอาชีพต้องใช้ระยะเวลามากกว่า 1 ปี

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 เมื่อครบวาระ 1 ปี คณะกรรมการออกครั้งหนึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิก

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ให้สิทธิพิเศษแก่ลูกหนี้ที่ชำระคืนตรงเวลา

2. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดเวทีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุนทั้งระดับหมู่บ้านและในภาพรวม เพื่อค้นหาประสบการณ์ แนวทางการป้องกันปัญหา และแนวทางการพัฒนา

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการส่งเสริมให้หมู่บ้านที่เป็นกรณีตัวอย่างได้เป็นแกนกลางในการเรียนรู้ของหมู่บ้านรอบข้างและเป็นแกนหลักในการสร้างเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการกองทุน

3. ข้อเสนอแนะนำเงินกู้อุปโภคบริโภคไปพัฒนากิจการรวมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการส่งเสริมให้สมาชิกกองทุนได้มีโอกาสศึกษาดูงานด้านอาชีพและรวมตัวกันในรูปแบบเครือข่ายอาชีพ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรจัดให้มีการอบรมความรู้ด้านการเกษตรกรรมแผนใหม่ ตลอดจนหลักการและวิธีการในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเพิ่มผลผลิต

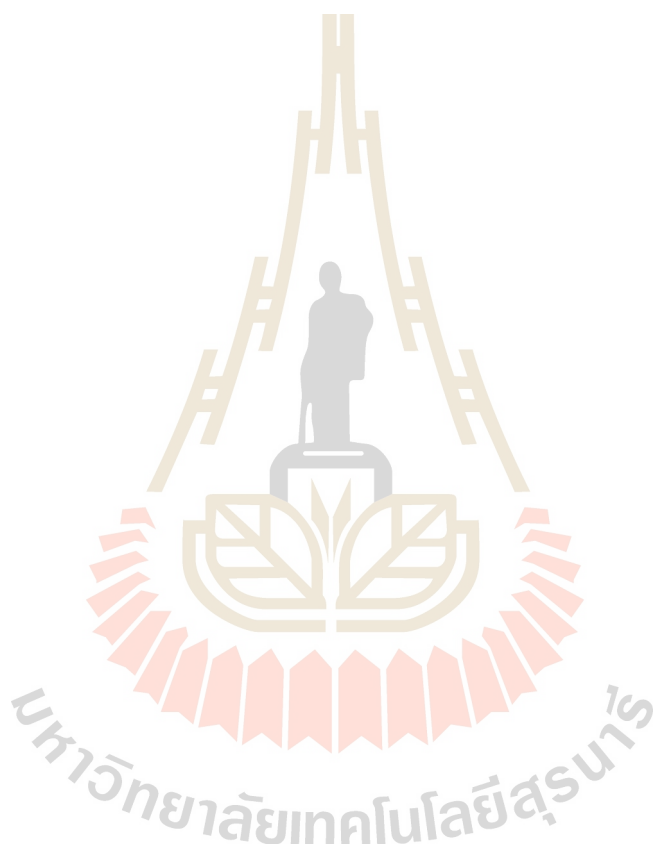
ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เพื่อเพิ่มรายได้ โดยการให้ความรู้และวิธีการที่ถูกต้อง

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการส่งเสริมการวิจัยการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อให้สามารถสรุปบทเรียนการดำเนินงานได้ชัดเจนขึ้น

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการศึกษาผลกระทบของการให้สินเชื่อกองทุนหมู่บ้านต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรมีการศึกษาผลกระทบจากกองทุนหมู่บ้าน ที่มีต่อระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โครงสร้างอำนาจของชุมชน วิถีชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบองค์รวมต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงการคลัง ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2544 : กรอบแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน , ปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีสัญจร ณ จังหวัดเชียงใหม่ 15 - 16 กรกฎาคม 2544.
- กระทรวงอุตสาหกรรม ; กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม : บันไดสู่ความสำเร็จในธุรกิจอุตสาหกรรม ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs).
- กระทรวงอุตสาหกรรม ; สภาอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมา ; นโยบายและมาตรการเพื่อการส่งเสริมกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม.
- กระทรวงอุตสาหกรรม ; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน : รายงานประจำปี 2542.
- กระทรวงศึกษาธิการ ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ : สำนักนายกรัฐมนตรี : รายงานผลการวิเคราะห์และสรุปผลสัมมนา.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ; สำนักงาน : 2544 : คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ; สำนักงาน : เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2545 เรื่องยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน : 24 - 25 พฤศจิกายน 2544 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี.
- ดร.สมทรง อัสวกุล ; ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย : ภาควิชาทดสอบและการวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา : พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2541.
- สภาอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมา ; พันวิฤตแล้วจริงหรือ : บทบรรณาธิการหนังสือหอการค้า กรกฎาคม 2545 : ปีที่ 19 : ฉบับที่ 211.
- ศ.ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ; รวบรวมบทความทาง การประเมินโครงการ : พิมพ์ครั้งที่ 6 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2544 : หน้า 221 - 234.
- : 2544 : คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ; สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

----- : 2544 : ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ; สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

